

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

**TARPKULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMAS(IS)
IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE VYKDANT
TARPTAUTINIUS PROJEKTUS *ETWINNING* PROGRAMOJE**
Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis
darbas

Autorius

HMSIPU18 stud. Audronė Grigšienė

Vadovas

lekt. dr. Aida Norvilienė

Klaipėda, 2020

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tarpkultūrinės kompetencijos siekiai, esantys ikimokyklinio anžiaus vaikų ugdymosi srityse	16
2 lentelė. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) per socialinės, komunikavimo ir meninės kompetencijų žinias, gebėjimus ir nuostatas	19
3 lentelė. Bendroji tyrimo eiga	26
4 lentelė. Anketos Lietuvos darželių mokytojams instrumento sandara	28
5 lentelė. Anketos Europos šalių darželių mokytojams instrumento sandara	28
6 lentelė. Lietuvos darželiuose dirbančių ir „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių mokytojų imties charakteristika	29
7 lentelė. Kitų Europos šalių darželiuose dirbančių ir „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių mokytojų imties charakteristika	30
8 lentelė. Pedagogų nuomonė apie vaikų ir pedagogų galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu	32
9 lentelė. Vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu.....	33
10 lentelė. Darželių mokytojų įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba vaikams	33
11 lentelė. Darželių mokytojų įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba mokytojams	34
12 lentelė. Ryšys tarp mokytojų požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymosi svarbą ir „eTwinning“ tarptautinių projektų metu sudaromų galimybių ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją	35
13 lentelė Lietuvos mokytojų požiūrių skirtumai	37
14 lentelė Kitų Europos šalių ikimokyklinių įstaigų mokytojų požiūris į vaikų ir pedagogų galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu	39
15 lentelė. Vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Kitų Europos šalių darželių mokytojų vertinimas	39
16 lentelė. Kitų Europos šalių darželių mokytojų, įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba vaikams	40
17 lentelė. Kitų Europos šalių ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojų, įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba mokytojams	40
18 lentelė. Ryšys tarp kitose Europos šalyse darželių mokytojais dirbančių pedagogų darbo stažo ir tarp to, keliuose tarptautiniuose „eTwinning“ projektuose dalyvauta.....	42
19 lentelė. Lietuvos ir kitose Europos valstybėse dirbančių mokytojų požiūrių skirtumai apie tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes tarptautinių projektų „eTwinning“ programoje metu.....	42

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tarpkultūrinės kompetencijos modelis	12
2 pav. D. K. Deardorff Tarpkultūrinės kompetencijos, kaip nesibaigiančio proceso, modelis	13
3 pav. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdančiant tarptautinius projektus „ <i>eTwinning</i> “ programoje hipotetinis – teorinis modelis	24
4 pav. Kaip patiems mokytojams svarbu ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.	35
5 pav. Kitų Europos šalių mokytojams svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.	41
6 pav. Pakoreguotas Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdančiant tarptautinius projektus „ <i>eTwinning</i> “ programoje hipotetinis – teorinis modelis.	44

TURINYS

IVADAS	5
I. TARP KULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO(SI) IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE, VYKDANT TARPTAUTINIUS PROJEKTUS <i>ETWINNING</i> PROGRAMOJE TEORINĖ ANALIZĖ	9
1.1. Tarpkultūrinės kompetencijos samprata	9
1.2. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vykdant tarptautinius projektus	14
1.2.1. Pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is)	14
1.2.2. Vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is)	16
1.2.3. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „ <i>eTwinning</i> “ programoje hipotetinis – teorinis modelis.....	20
II. TARP KULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO(SI) IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE VYKDANT TARPTAUTINIUS PROJEKTUS <i>ETWINNING</i> PROGRAMOJE EMPIRINIS TYRIMAS	26
2.1. Tyrimo loginė schema	26
2.2. Tyrimo metodika, instrumentai, organizavimas	27
2.4. Tyrimo etika	31
III. REZULTATŲ ANALIZĖ	32
3.1. Lietuvos darželiuose dirbančių mokytojų, dalyvaujančių „ <i>eTwinning</i> “ programos tarptautiniuose projektuose, požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „ <i>eTwinning</i> “ programos tarptautinių projektų metu, tyrimo rezultatai	32
3.2 Lietuvos ir kitų Europos šalių darželiuose dirbančių mokytojų, dalyvaujančių „ <i>eTwinning</i> “ programos tarptautiniuose projektuose, požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „ <i>eTwinning</i> “ programos tarptautinių projektų metu, tyrimo rezultatai.....	38
3.3 Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „ <i>eTwinning</i> “ programoje hipotetinio –teorinio modelio patikslinimas, atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus	43
IŠVADOS	47
DISKUSIJA	50
LITERATŪRA	52
SANTRAUKA	55
SUMMARY	58
PRIEDAI	61

IVADAS

Temos aktualumas. Šiuolaikinėje visuomenėje, vykstant globalizacijos procesams, didėjant žmonių migracijos srautams, vis aktualesnis tampa kitų tautų, rasių, religijų ir kultūrų pažinimas. Formuojant visuomenės, žmonių, vaikų požiūrį į geresnį kultūrų supratimą, didesnę gebėjimą bendrauti su skirtingų kultūrų žmonėmis, lankstesnį požiūrį į kultūrų įvairovę visuomenėje, didesnę dalyvavimą socialinėje sąveikoje, didelė atsakomybė tenka pedagogams ir švietimui. Apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) svarbą kalbama tiek Lietuvos, tiek tarptautiniuose dokumentuose. Kaip teigiama Vizijoje Moksloji Lietuva – 2030 (2012), ateityje stiprės tarptautiškumo ir tarpkultūriškumo įtaka. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012) kalbama, kad visuomenė turi būti solidari, puoselėdama bendrumo jausmą su skirtingomis visuomenės grupėmis, kartomis, skirtingomis kultūromis. UNESCO Tarpkultūrinio ugdymo gairėse (UNESCO Guidelines on Intercultural Education, 2006) teigiama, kad tarpkultūrinis švietimas pirmiausia yra svarbus skatinant socialinę sanglaudą, bei taikų sugyvenimą. Taigi galima sakyti, kad tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas atsizvelgiant į šių dienų aktualijas yra svarbus ne tik Lietuvos, bet ir globaliu mastu.

Kalbant apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, metodus, jos tobulinimą bei tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes, reikia pripažinti, kad mokslininkų dėmesio šia tema vis dar sulaukiama mažai. Nepaisant to, pedagogai turi būti pasirengę dirbti daugiakultūrinėse grupėse, gebėti kurti jose tarpkultūrinę sąveiką, skatinti empatiją ir pagarbą tarp vaikų, supažindinti su kitomis kultūromis, jų įvairove, panašumais ir skirtumais, ugdyti toleranciją, smalsumą, supratimą kitokiems. M. Santos ir kt. (2014, 141 p.) teigimu, svarbu suformuoti požiūrį, skatinantį tarpkultūrinį dialogą, kuris turėtų būti suprastas kaip procesas, apimantis atvirą ir pagarbų pasikeitimą nuomonėmis, tarp asmenų ir grupių su skirtingu etniniu, kultūriniu, religiniu ir kalbiniu fonu. Anot V. Šaulienės (2015, 198 p.), svarbu mokyti(is) tolerancijos bei gebėjimo pastebėti pozityvius skirtumus tarp savos ir kitos kultūros.

Taikant tarptautinio projekto metodą ugdyme, pedagogams atsiveria platesnės galimybės vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si). Dalyvavimas tarptautiniuose projektuose padeda formuoti vaikų vertybinį pagrindą – nuostatas, kuriose atsispindi tolerancija ir pagarba kitų šalių, tautų ir kultūrų vaikams. Todėl tarptautiniai projektai vykdomi ikimokyklinio ugdymo įstaigose jau nuo mažumės ugdo vaikų suvokimą apie įvairų juos supantį pasaulį, moko jį priimti ir gerbti. Kartu tai – pagalba vaikams suprasti, kad ir kitų šalių vaikai nori draugauti, bendrauti, bendradarbiauti, kurti ir įgyvendinti savo svajones, o mokytojams – galimybė tobulėti, ieškoti naujų idėjų, integruoti įvairias projektines veiklas į savo ugdymo procesą.

Nuo 2005 metų kaip pagrindinė Europos Komisijos programos „eLearning“ dalis, pradėjo veikti programa „eTwinning“. O nuo 2014 metų „eTwinning“ įsivertino Europos Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programoje „Erasmus+“. Pagrindinis programos tikslas – plėtoti mokyklų ir mokytojų bendruomenės kūrimą Europoje, sudarant galimybes visoms mokykloms kurti virtualius projektus su užsienio šalių ir Lietuvos mokyklomis ir darželiais. „eTwinning“ programoje vykdant tarptautinius projektus, anot A. Gilleran, C. Kearney (2014) vaikai ima geriau išmanyti savo kultūrą, lengviau su ja susitapatina, o tai gali būti atviro požiūrio į kultūrinės raiškos įvairovę ir pagarbos jai pagrindas. Dalyvaudami „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose vaikai mokosi konstruktyviai bendrauti skirtingose aplinkose, reikšti ir suprasti skirtingus požiūrius, derėtis puoselėjant pasitikėjimą ir demonstruoti toleranciją bei supratimą.

R. A Camilleri (2016) atlikto tyrimo apie eTwinning programoje dalyvaujančių mokytojų ir mokinių tarpkultūrinį bendradarbiavimą, vykdant projektus tarp įvairių Europos šalių, rezultatai atskleidė, kad „eTwinning“ gali prisidėti prie švietimo, kuris gali būti plėtojamas per kultūrų sąveiką. Todėl svarbu kuo aktyviau įsitraukti į „eTwinning“ projektus ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu lygmeniu.

Temos iširtumas. Tarpkultūrinė kompetencija, jos svarba, pripažįstama ne tik politiniu lygmeniu, įvairiais aspektais ja domėjosi ir analizavo Lietuvos ir užsienio mokslininkai. Edukologijos srityje M. Byram, A. Nichols, D. Stevens (2001) analizavo tarpkultūrinės kompetencijos panaudojimo galimybes, D. K. Deardorff (2006) pateikė tarpkultūrinės kompetencijos kaip nesibaigiančio proceso modelį, N. Mažeikienė, D. Loher (2008) analizavo dėstytojų tarpkultūrinę kompetenciją, A. Barzelis, L. Barcytė (2009) – studentų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo galimybes taikant kooperuotų studijų metodą; V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010) pateikė tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) metodologiją; A. Norvilienė, V. Zuzevičiūtė (2011) analizavo mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos raišką; A. Norvilienė (2014) analizavo kryptingą tarpkultūrinį studentų ugdymą, kaip tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimo veiksnį; M. Santos it kt. (2014) analizavo tarpkultūrinio ugdymo galimybes pradinėje mokykloje; V. Šaulienė (2015) atskleidė paauglių tarpkultūrinio jautrumo ugdymo(si) veiksnius; I. Zaleskienė (2016) analizavo, kas yra pilietinė komunikacija ir tarpkultūrinis ugdymas; A. Szerląg (2017) atskleidė daugiakultūriškumą ir tarpkultūriškumą kaip mokymo kompetencijų atskaitos taškus; S. Kairė (2018) analizavo išgyvenimus mokantis daugiakultūrišė grupėse mobilumo metu; A. Lazauskienė, V. Rimienė (2018) aiškinosi paauglių, išvykstančių ir neišvykstančių pagal tarptautinių moksleivių mainų programą, sprendimų priėmimo stilius ir tarpkultūrinį jautrumą; R. M McEwen (2019) aptarė mokymo metodus globalioje klasėje; X. Zhang, M. Zhou (2019) aptarė intervencijas, skirtas skatinti mokinių tarpkultūrinę kompetenciją; D. R. E. Cotton, D. Morrison ir

kt. (2019) analizavo, kaip studentai ir ekspertai supranta internacionalizavimą ir tarpkultūrinę kompetenciją. Filosofijos, sociologijos srityje M. Bazgan, D. Popa (2014) tarpkultūrinę kompetenciją analizavo teorijų sintezės pagrindu, S. Kairė (2015) nagrinėjo kultūrinio susidūrimo kompleksiskumą, vykdant tarpkultūrinį ugdymą.

Darbas grindžiamas šiomis **teorinėmis filosofinėmis nuostatomis**:

Pragmatizmo filosofinės idėjomis (Džeimsas 1842-1910, Pirsas 1839-1914) teigiama, jog svarbiausias ir lemiamas veiksnys suvokiant pasaulį ir planuojant ateitį yra patirtis. Tam reikia kaupti individualią vaiko patirtį, reikalingą tinkamai prisitaikyti prie socialinės aplinkos, kad būtų galima sėkmingai veikti. Todėl pedagogas turi mokyti vaiką spręsti iškilusius gyvenimo uždavinius, problemiška mąstyti, praktiškai veikti. Pragmatizmo filosofijos požiūriu ugdymo paskirtis – išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį pasiekti maksimalią asmeninę gerovę, nepažeidžiant tų normų, kurios galioja visuomenėje. (Bitinas, 2000 p. 153-157). Šiame darbe pragmatizmo idėjos svarbios tuo, kad ugdant vaikų tarpkultūrinę kompetenciją darželyje, plečiama patirtis bendraujant ir bendradarbiaujant su kitų tautų, kultūrų vaikais. Dalyvavimas tarptautiniuose projektuose vaikams padeda formuoti teigiamą požiūrį į kitą rasę, tautybę, religiją, todėl ateityje vaikai galės sėkmingai prisitaikyti prie įvairios socialinės aplinkos.

Humanistinė ugdymo teorija – ši teorija remiasi Maslou (1908-1970) pasiūlyta žmogaus poreikių hierarchija, kurios viršuje – savirealizacijos siekis. Remiantis humanistinės pedagogikos principais, vertingiausi mokymo metodai yra tie, kurie skatina savarankišką pažinimą, įvairių problemų sprendimą, kūrybinio potencialo plėtrą. Svarbiausi pedagoginės veiklos ypatumai – partnerystė, žmogiški santykiai ir demokratinis stilius. Mokykla yra atviras langas į gyvenimą, pasaulį, kultūrą, gamtą, socialinę tikrovę, kitus žmones. (Bitinas, 2000 p. 167-170) Todėl remiantis humanistinės pedagogikos idėjomis svarbus tampa tarptautinio projekto metodas ugdymo procese – kaip galimybė kiekvienam vaikui individualiai išreikšti save, jau ankstyvajame amžiuje susipažinti ir pažinti pasaulį, rasti bendraminčių ir draugų.

Tarpkultūrinio ugdymo principais (UNESCO Guidelines on Intercultural Education, 2006) remiantis yra organizuojami tarptautiniai projektai. Šiame darbe taip pat laikomasi šių principų. Tarpkultūrinis ugdymas yra labai svarbus skatinant socialinę sanglaudą ir taikų sugyvenimą, nes įgyvendinant tarpkultūrinio ugdymo(si) programas skatinamas skirtingų kultūrų, įsitikinimų ir religijų dialogas, o tai padeda kurti tvarią ir tolerantišką daugiakultūrę visuomenę.

Darbe keliamas **mokslinis probleminis klausimas**:

- kokios yra vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybės ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose.

Darbo objektas: vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) darželyje, vykdamas tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje.

Darbo tikslas: Teoriškai ir empiriškai pagrįsti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinius pagrindus.
2. Sukurti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose, hipotetinį – teorinį modelį.
3. Išsiaiškinti „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose dalyvujančių Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu.

Magistro baigiamajame darbe taikyti tyrimo metodai:

- *Mokslinės literatūros analizė.* Išanalizuoti Lietuvos bei užsienio mokslininkų darbai susiję su tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybėmis ir dalyvavimu tarptautiniuose projektuose.
- *Dokumentų analizė.* Išnagrinėti dokumentai, kuriuose akcentuojamas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) aktualumas, tarpkultūrinio ugdymo(si) galimybės, tarptautinių projektų galimybės ugdyme.
- *Modeliavimo metodas* pasirinktas siekiant sukurti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymosi galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose, hipotetinį – teorinį modelį.
- *Kiekybinis tyrimas –anketinė apklausa,* kuriuo siekta išsiaiškinti Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose.
- *Duomenų analizė.* Taikyta kiekybinė duomenų analizė – matematinė statistika ir duomenų analizė aprašomosios statistikos metodu, siekiant išanalizuoti gautus anketinės apklausos duomenis. Naudota lyginamoji analizė, siekiant palyginti gautus Lietuvos ir kitose Europos šalyse dirbančių darželių mokytojų anketinės apklausos duomenis.

Darbo struktūra: įvadas, trys skyriai, išvados, diskusija, literatūra, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, priedai.

I. TARPKULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO(SI) IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE, VYKDANT TARPTAUTINIUS PROJEKTUS *ETWINNING* PROGRAMOJE TEORINĖ ANALIZĖ

1.1. Tarpkultūrinės kompetencijos samprata

Šiomis dienomis, vis didėjant migracijos srautams, didėja ir šalių kultūrinė įvairovė. Anot A. Norvilienės, V. Zuzevičiūtės (2011, 111 p.) reikia pripažinti, kad Lietuva, etniniu ir kultūriniu požiūriu, taip pat nėra homogeninė valstybė, todėl svarbu, kad visuomenė ugdytųsi tarpkultūrinę kompetenciją, bei suprastų jos reikšmingumą. Todėl išsiaiškinsime, kas yra tarpkultūrinė kompetencija: atskleisime tarpkultūrinės kompetencijos *sąvoką, apibrėžtį, struktūrą bei modelius*. Visa tai labiau padės suprasti tarpkultūrinės kompetencijos aktualumą bei reikšmę.

Lietuvių kalbos žodyne (2019), žodis „tarpkultūrinis-ė“ yra aiškinamas kaip „bendras kelioms kultūroms, pasireiškiantis, vykstantis tarp įvairių kultūrų. Plečiantis tarpkultūriniam ryšiams, sustiprėja įvairių kultūrų tarpusavio įtaka“. Iš pateikto paaiškinimo, galima manyti, kad žodis „tarpkultūrinis-ė“ labiau priimamas kaip procesas, vyksmas, dviejų ir daugiau skirtingų kultūrų jungtis. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2019) žodis „kompetencija“ aiškinamas kaip „klausimų ar reikšmių sritis, kurią kas gerai išmano“. Taip pat yra pateikiamas dar vienas šio žodžio paaiškinimas, tai – „darbuotojo ar įstaigos veikimo sritis ir įgaliojimų apimtis“. Panašiai ir enciklopediniame edukologijos žodyne (Jovaiša, 2007, 121 p.) , žodžio kompetencija prasmė aiškinama dviem reikšmėmis: 1) gebėjimas pagal kvalifikaciją, žinias, įgūdžius gerai atlikti veiklą; 2) įgaliojimų turėjimas ką nors daryti. Tačiau šiam darbui priimtinesnė yra pirmoji šiuose žodynuose aiškinamo žodžio „kompetencija“ reikšmė, nes šiuo atveju kompetencija yra suvokiama ne kaip įgaliojimų apimtis ar turėjimas, bet kaip gerai pažįstamų reikšmių sritis, gebėjimas gerai atlikti veiklą, turint žinių ir įgūdžių. Taigi, pati **sąvoka** „tarpkultūrinė kompetencija“ atskleidžia, kad kalbama apie skirtingų kultūrų ryšius, bet tam, kad tie ryšiai egzistuotų, reikia gerai susipažinti su įvairiomis kitų kultūrų sritimis, įgyti žinių ir gebėjimų ne tik apie savo, bet ir apie kitas kultūras.

Nors vieningo ir bendro mokslininkų sutarimo dėl tarpkultūrinės kompetencijos apibrėžimo nėra, tačiau, kaip teigia V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010, 6 p.), Lietuvos mokslininkai, tarpkultūrinę kompetenciją apibrėžia ir apibūdina panašiai. Autoriai, remdamiesi kitų Lietuvos mokslininkų darbais, pateikia keletą tarpkultūrinės kompetencijos apibrėžčių. Labiausiai atskleidžiančios tarpkultūrinės kompetencijos esmę yra šios **apibrėžtys**:

- Tarpkultūrinė kompetencija – tai žinios ir gebėjimai, vertybės ir požiūriai, sudarantys galimybes sėkmingai gyventi ir efektyviai dirbti įvairialypėje kultūrinėje aplinkoje (Juknytė-Petreikienė, Pukelis, 2007 cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė ir kt. (2010, 6 p.));

- Tarpkultūrinė kompetencija – tai asmens kultūrinis jautrumas, kultūrinės žinios ir įgūdžiai, įgalinantys efektyviai dirbti įvairialypėje aplinkoje. Tarpkultūrinei kompetencijai galima priskirti tarpasmeninius, tarpkultūrinius ir profesinius gebėjimus (Grigaliauskienė, 2009);

- Tarpkultūrinė kompetencija – tai žmogaus gebėjimas komunikuoti ir sąveikauti su kitos kultūros/ grupės/ bendruomenės žmonėmis (Barzelis, Barcytė, 2009 cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė ir kt. (2010, 6 p.));

- Tarpkultūrinė kompetencija – tai sugebėjimas atpažinti kitų kultūrų aspektais išplėtotas elgesio ribas, skirtumus ir bendrumus tarp kultūrų, bei visa tai panaudoti sėkmingai integracijai susitikimų situacijose. Taip pat charakteringa, stipri elgesio orientacija į užduoties vykdymą (Paurienė, 2010 cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė ir kt. (2010, 6 p.));

- Tam tikrų žinių, įgūdžių ir nuostatų pagrindu įgytas individo gebėjimas efektyviai dirbti skirtingų kultūrų sąveikos kontekste. Tarpkultūrinė kompetencija traktuojama kaip prielaida sėkmingam skirtingų kultūrų atstovų (kalbančių kita kalba, gyvenančių kitame kultūriname kontekste ir pan.) bendravimui. Tarpkultūrinė kompetencija – tai gebėjimas efektyviai ir priimtiniu būdu integruotis į skirtingos kultūrinės kilmės individų grupę (Mažeikienė, Virgailaitė-Mečkauskaitė, 2007 cit. Žydžiūnaitė, Lepaitė ir kt. (2010, 6 p.)).

Taigi kaip matome iš pateiktų tarpkultūrinės kompetencijos apibrėžčių, galime išskirti pagrindinius komponentus, kurie sudaro tarpkultūrinės kompetencijos **struktūrą**, tai – žinios, gebėjimai (įgūdžiai), nuostatos, bei asmeninės individo savybės. Beveik visi šie struktūriniai tarpkultūrinės kompetencijos elementai sudaro M. Byram (Byram, Nichols, Stevens, 2001, 5-7 p.) pateiktą tarpkultūrinės kompetencijos **modelį**. M. Byram tarpkultūrinės kompetencijos modelį sudaro keturi struktūriniai komponentai:

- *Žinios* – apie savo ir kitų kultūrų ypatumus, apie bendrus individo ir visuomenės sąveikos procesus, atskiras kitos kultūros žmonių grupes ir jų veiklą, savo ir kitų kultūrų asmenų ir jų grupių simbolius, vertybes, elgesio ypatumus, apie nacionalinį geografinės erdvės aiškinimą, nesupratimų atsiradimo priežastis bei kilmę ir pan;

- *nuostatos* – smalsumas ir atvirumas (noras bendrauti ir palaikyti tarpusavio santykius su kitos socialinės grupės nariais, mokymasis iš kitų socialinių grupių narių), adekvatus pasitikėjimas savąja kultūra ir pasitikėjimas kitomis kultūromis (stengimasis bendrauti kitoje socialinėje grupėje, vartojant jų kalbą ir elgiantis pagal jų priimtinas taisykles, neadekvačių emocijų valdymas);

- *gebėjimai (įgūdžiai)* – pirma, – interpretuoti ir susieti – tai interpretuoti kitos kultūros įvykius ir dokumentus, paaiškinti ir susieti interpretacijas su savo kultūros įvykiais ir dokumentais, palyginti savo ir kitą socialinę grupę, naudotis strategijomis, kurios padeda lengviau suprasti ir pažinti kitų grupių elgesio modelius. Antra – atrasti ir sąveikauti – tai atrasti naujų žinių apie kultūrą ir kultūrinės praktikas (suvokimas ir gebėjimas lengvai perimti kitos kultūros patirtis), taikyti naujas žinias, nuostatas ir įgūdžius realaus laiko sąveikų sąlygomis (gebėjimas bendrauti su asmenimis iš kitos socialinės grupės, lankstumas ir supratingumas, streso mažinimo strategijų naudojimas, adekvačių elgesio modelių pasirinkimas, asmeninio elgesio kontrolė ir etika);

- *kultūrinis sąmoningumas (politinis išsiugdytas)* – gebėjimas remiantis daugeliu kriterijų kritiškai vertinti perspektyvas, praktikas ir veiklos produktus savo ir kitose kultūrose bei šalyse (Byram, Nichols, Stevens, 2001, 5-7 p.).

Kaip matome iš pateikto M. Byram tarpkultūrinės kompetencijos modelio ir lietuvių mokslininkų tarpkultūrinės kompetencijos apibrėžčių, M. Byram modelyje atsiranda dar vienas tarpkultūrinės kompetencijos elementas, tai – kultūrinis sąmoningumas (politinis išsiugdytas). Kaip teigia V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010) kultūrinis sąmoningumas yra aukščiausiam tarpkultūrinės kompetencijos lygmenyje ir apima kitus modelyje išvardintus elementus. Tačiau M. Byram modelyje nėra kalbama apie asmenines individo savybes, kurios reikalingos tarpkultūrinei kompetencijai susiformuoti. Todėl daugelis lietuvių ir užsienio mokslininkų papildo M. Byram tarpkultūrinės kompetencijos modelį ir pateikia daugiau struktūrinių elementų.

Asmenines individo savybes, kaip dar vieną svarbų tarpkultūrinės kompetencijos modelio struktūrinį elementą išryškino N. Mažeikienė ir D. Loher (2008) tirdamos dėstytojų tarpkultūrinę kompetenciją (Žydžiūnaitė, Lepaitė ir kt., 2010; Norvilienė, 2014).

N. Mažeikienė, E. Virgilaitė-Mečkauskaitė (2007), remiantis kitų mokslininkų idėjomis, bei M. Byram, pateikė adaptuotą tarpkultūrinės kompetencijos modelį, kuris išryškina dar du svarbius komponentus, tai – *metakognityviniai gebėjimai* (savarankiško mokymosi gebėjimai (žinios, įsitikinimai ir sampratos apie savo mokymosi procesą); gebėjimai nukreipti reflektuoti ir planuoti mokymosi procesą; gebėjimai formuluoti tikslus ir planuoti veiklą; sustiprintas suvokimo gebėjimas; savęs vertinimo ir kultūrinės savimonės gebėjimai), bei *užsienio kalbos žinios*. Tačiau autorės pripažįsta, kad užsienio kalbų mokėjimas savaine žmogaus nepadaro tarpkultūriškai kompetentingu, tačiau atlieka svarbų vaidmenį tarpkultūriniame bendravime ir formuojant tarpkultūrinę kompetenciją (Žydžiūnaitė, Lepaitė, 2010, 7 – 8 p.). Remiantis išanalizuota literatūra, galima pateikti vieną iš tarpkultūrinės kompetencijos modelių (žr. 1 pav.)

1 pav. Tarpkultūrinės kompetencijos modelis (sudaryta darbo autorės, pagal Mažeikienę, Virgailaitę – Mečkauskaitę, 2007; Žydžiūnaitę, Lepaitę ir kt. 2010)

Nors mokslininkai pateikia įvairių tarpkultūrinės kompetencijos modelių, tačiau dalis jų pripažįsta, kad išsamiausiai tarpkultūrinę kompetenciją išanalizavo D. K. Deardorff. Ši mokslininkė į tarpkultūrinę kompetenciją pažvelgė iš dviejų perspektyvų – analizuojamas gali būti ne tik tarpkultūrinės kompetencijos *turinys ir struktūra*, bet į tarpkultūrinę kompetenciją gali būti žvelgiama kaip į nesibaigiantį *procesą* (Deardorff, 2006, 256 p.).

D. K. Deardorff (2006, 256 p.) išskiria keturias tarpusavyje sąveikaujančias tarpkultūrinės kompetencijos dimensijas:

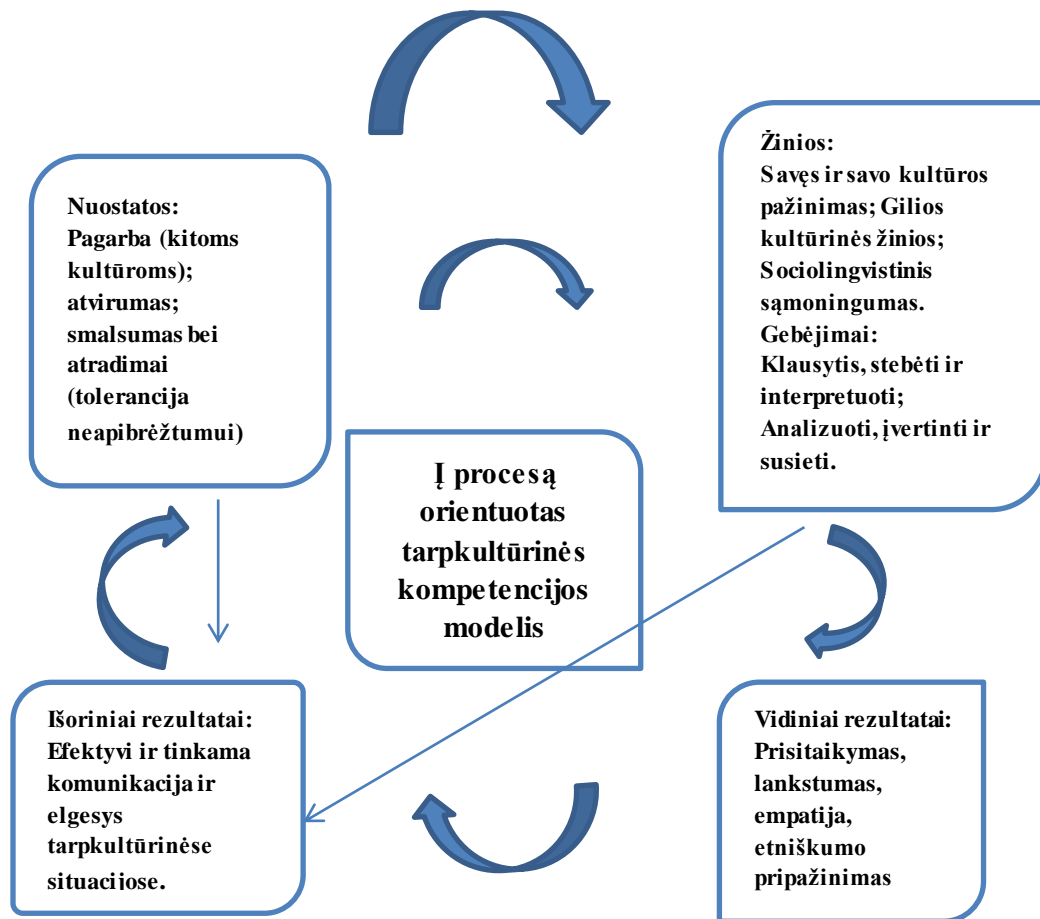
1. *Nuostatos ir požiūriai* (pagarba vertinant kitas kultūras, kultūrų įvairovę; smalsumas ir susilaikymas nuo išankstinės nuomonės; smalsumas ir noras atrasti, sužinoti, tolerancija neapibrėžtumui);

2. *Tarpkultūrinės žinios ir gebėjimai* (Žinios apima tiek savo, tiek kitų kultūrų pažinimą, elgesį, bendravimo ypatumus, žinios apie kultūriškai specifinę informaciją, kalbą. Išskiriami gebėjimai klausytis, stebėti ir interpretuoti, analizuoti, įvertinti bei susieti, lyginti.)

3. *Vidiniai rezultatai* (gebėjimas reflektuoti tarpkultūrinės problemas, prisitaikyti prie skirtingų bendravimo stilių, elgesio; prisitaikyti prie naujos kultūrinės aplinkos, etninių požiūrių supratimas, empatija, lankstumas pasirenkant ir naudojant tinkamą bendravimo stilių ir elgesį).

4. *Išoriniai rezultatai* (elgesio ir tinkamo bendravimo tarpkultūrinėje situacijoje principai).

A. Norvilienė (2014, 35-36 p.), bei M. Bazgan, D. Popa (2014, 53-54 p.) D. K. Deardorff tarpkultūrinės kompetencijos proceso modelį aiškina panašiai. Anot mokslininkų procesas prasideda nuo nuostatų ir požiūrio, pereidamas iš asmeninio (individualaus) lygmens (nuostatų) į sąveikos lygmenį (rezultatus). Visi šio modelio elementai tarpusavyje sąveikauja, kuo dažniau vyks procesas, tuo aukštesnio lygmens bus tarpkultūrinė kompetencija (žr. 2 pav.).

2 pav. D. K. Deardorff (2006, 256 p.) Tarpkultūrinės kompetencijos, kaip nesibaigiančio proceso, modelis (sudaryta darbo autorės, pagal D.K. Deardorff, 2006; A. Norvilienę, 2014)

Apibendrinant galime teigti, kad tarpkultūrinė kompetencija pirmiausia suprantama kaip **žinios** apie save, savo kultūrą bei kitas kultūras, savo ir kitų kultūrų ypatumus, vertybes, bendravimą, skirtumus ir panašumus; **gebėjimai** analizuoti, susieti ir palyginti savo ir kitas kultūras, gebėjimai atrasti naujų žinių tiek apie save, savo kultūrą, tiek apie kitas kultūras, bei sąveikauti – taikyti naujas žinias bendraujant su skirtingų kultūrų atstovais; **nuostatos** – pagarba savo ir kitoms kultūroms, kultūrų įvairovei, atvirumas, tolerancija ir empatija kitiems ir kitokiems. Tarpkultūrinė kompetencija gali būti suprantama kaip siekis susipažinti su visuomenėje egzistuojančiomis kultūromis, gilesnio kultūrų pažinimo, tolerancijos, supratingumo, pagalbos skatinimas.

1.2. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vykdamas tarptautinius projektus

1.2.1. Pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is)

Šiandien pedagogui nebeužtenka vien gerai išmanyti savo darbą ir turėti pedagoginių – psichologinių žinių. Iš mokytojų reikalaujama gebėti dirbti įvairioje kultūrinėje aplinkoje, lanksčiai reaguoti ir prisitaikyti prie pokyčių, diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo turinį, atlikti įvairias socialines funkcijas. Šalia aukštų profesionalumo reikalavimų keliami nuolatinio, tęstinio mokymosi, reikalavimai, formaliai ir neformaliai keliant kvalifikaciją, mokantis savarankiškai, renkantis ir valstybines, ir privačias profesinio tobulinimo organizacijas, tobulinantis ne tik švietimo sistemoje, bet ir už jos ribų. Dirbant mokytoju visą gyvenimą trunkantis mokymasis ir profesinis tobulėjimas yra nebe siekiamybė, bet būtinybė.

Vertinant pedagogų kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje sistemą, naujų tyrimų nerasta. Todėl šiame darbe pasirinkta 2011 metais atlikta pedagogų kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje sistemos analizė (*Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos Lietuvoje analizė, 2011*), kuri parodė, kad Lietuvos pedagogai į įvairias kvalifikacijos tobulinimo veiklas įsitraukia daugiau nei 90 %. Tačiau kalbant apie profesinį tobulėjimą globalizacijos klausimais, ar tobulinantis multikultūrinio ugdymo srityse – šios šių dienų iššūkius atspindinčios temos dar neranda atgarsio Lietuvoje. Pedagogai kvalifikacijos kėlimo nesieja su profesine karjera. Analizėje teigiama, kad Lietuvos mokytojai tradicinius seminarus, kursus laiko pasenusiomis, „moraliai susidėvėjusiomis“ formomis. Pedagogai norėtų dalintis savo patirtimi, palankiai vertina stažuotes Lietuvoje ir išvykas į užsienį. Galime teigti, kad dalyvavimas tarptautiniuose projektuose, suteikia pedagogams plačias galimybes dalintis savo patirtimi, taip pat organizuojant tarptautinius projektus gali būti rengiami susitikimai su projektų partneriais ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Akivaizdu, kad dalyvaudami tarptautiniuose projektuose pedagogai ne tik ugdo, tačiau ir patys ugdomi tarpkultūrinę kompetenciją, taip pat tobulėja kaip savo srities profesionalai. Tikėtina, kad pedagogų požiūrio situacija ir keičiasi, tačiau tam pagrįsti nėra atlikta aiškesnių tyrimų.

Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015) reglamentuoja pedagogų, kaip juos apibrėžia švietimo įstatymas (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011) ir kiti teisės aktai, profesinės veiklos kompetencijas, jas sudarančius žinias, gebėjimus, vertybines nuostatas, požiūrį ir / ar kitas asmenines savybes, profesijos kompetencijų ugdymo lygmenis, jų vertinimą, atsizvelgiant į pedagogo profesinę pareigybę, ugdymo srities specifiką ir kvalifikacinę kategoriją. Šiame apraše aiškiai matyti skiriamas dėmesys

ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimui. Analizuojant pedagogo profesijos kompetencijų augimo kriterijus pastebėta, kad vienas iš kriterijų, lemiančių pedagogo profesijos kompetencijų augimą yra *gebėjimas adaptuoti ugdymo turinį ir dirbti skirtingų kultūrų sąveikos kontekste*. Apraše randami kriterijai, įrodantys pedagogo kompetencijų ugdymąsi, tuo pačiu atskleidžiantys ir tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimąsi yra šie:

- dalyvavimas inicijuojant, rengiant ir įgyvendinant institucijos, tarpinstitucinius, *tarptautinius projektus*, programas, tokios veiklos įrodymai;
- atstovavimas bendradarbiavimo tinkluose, šalies ir *tarptautinėse* organizacijose, asociacijose ir pan;
- pranešimai, metodinės ir dalykinės paskaitos šalies ir *užsienio* pedagogams;
- nacionalinių ir *tarptautinių projektų, programų, konkursų* rezultatų vertinimas.

Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis reikšmingas ne tik esamiems, bet ir būsimiems pedagogams. A. Norvilienė (2014) savo disertacijoje kalba apie būsimųjų mokytojų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) įtaką darančius lygmenis. Anot mokslininkės, būsimą mokytojo tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimas gali vykti:

- *nacionaliniu lygmeniu* (strateginiuose dokumentuose, nuostatose turi būti akcentuojama tarpkultūrinio ugdymo svarba, sudaromos sąlygos, skiriamas finansavimas);
- *instituciniu lygmeniu* (aukštosios mokyklos vykdoma tarptautiškumo politika);
- *asmeniniu lygmeniu* (vidinė motyvacija, poreikis tobulintis tarpkultūrinę kompetenciją).

Mokslininkė teigia, kad ugdantis tarpkultūrinę kompetenciją labai svarbi yra būsimą mokytojo patirtis. Akcentuojama, kad ugdymo(si) procese svarbu tinkamai pasirinkti metodus. Kaip efektyviausius ir labiausiai tinkamus tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) A. Norvilienė (2014) išskiria *patirtinį* ir *projektų* metodus.

Atsižvelgiant į tai, kad vis labiau tarpkultūrinę kompetenciją išsiugdę pedagogas geba atsižvelgti ne tik į ugdytinio, bet ir į savo kultūrinę identitetą, jį reflektuoti ir tokiu būdu sukurti tam tikrą distanciją tarp savęs ir savo nuostatų, leidžiančią kritiškai vertinti savosios kultūros vertybes ir normas. Šis gebėjimas tiesiogiai susijęs su empatija, t.y. gebėjimu įsijausti į kito žmogaus jausmus ir mąstymą. Jei savosios kultūros normos nelaikomos universaliu standartu, nebelieka ir vertybinio pagrindo kitas kultūras niekinti ar laikyti „žemesnėmis“. Dingsta „aklumas“ savosios kultūros atžvilgiu, į ją gebama pažvelgti tarsi iš šalies. Kitaip sakant, tarpkultūrinę kompetenciją turintis pedagogas „perauga“ savosios kultūros apribojimus, pro juos „prasiveržia“ link bendražmogiškų vertybių ir susikuria dar viena, be turimų, tapatybės lauką – pilietinį identitetą. Tokiomis savybėmis pasižymintis pedagogas gali aplinkybes vertinti keliais aspektais – tiek remiantis daugumos, tiek

mažumos pozicija. Geba efektyviai ir tinkamai bendrauti ir veikti tarpkultūrinėse situacijose, bei spręsti tarpkultūrinius konfliktus. Tarpkultūrinė kompetencija pasižymintis pedagogas savo veikloje nesivadovauja išankstinėmis nuostatomis ar medijų kuriamais stereotipais, ir nerūšiuoja vaikų į „saviškius“ ir „nesaviškius“, kokie tie „savumo“ kriterijai bebūtų – religiniai, klasiniai, etniniai, ideologiniai ar kt. (Simoniukštytė, 2015).

1.2.2. Vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is)

Vaikui pradėjus lankyti darželį prasideda ir jo ugdymo(si) kelias. Kaip teigiama *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše* (2014), ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencijoje, kuri Lietuvoje ratifikuota 1995 m. (Vaiko teisių konvencija, 1995), pažymima, kad kiekvienas vaikas pripažįstamas kaip unikali, besikeičianti, aktyvi individualybė. Todėl svarbu, kad vaikui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje būtų suteikiamas kokybiškas ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Vaiko gyvenimas ikimokyklinio ugdymo grupėje turi būti turiningas, užtikrinantis gerus vaiko pasiekimus įvairiose ugdymosi srityse ir jo galias atitinkančią optimalią pažangą. Analizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų žingsnius randame sričių, kuriose aiškiai išreikšti tarpkultūrinei kompetencijai būdingi siekiai (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Tarpkultūrinės kompetencijos siekiai, esantys ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi srityse (sudarė darbo autorė)

Pasiekimų sritis	Žingsnis	Siekiai
<i>Savivoka ir savigarba (5)</i>	6	<i>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</i>
<i>Santykiai su bendraamžiais (7)</i>	4	<i>Zaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus.</i>
	5	<i>Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus.</i>
	6	<i>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja.</i>
<i>Sakytinė kalba (8)</i>	5	<i>Klausymas: Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas: Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.</i>

	6	<i>Klausymas:</i> Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius. <i>Kalbėjimas:</i> Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.
<i>Aplinkos pažinimas (10)</i>	6	<i>Papasakoja apie tradicines šventes.</i>
	7	<i>Domisi žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse.</i> <i>Domisi savo giminės istorija, savo gimtosios vietovės ir Lietuvos žinomais žmonėmis, kultūros ir gamtos paminklais, gali apie kelis trumpai papasakoti.</i>

Kaip matome pateiktoje lentelėje, pradėti ugdyti(s) vaikų tarpkultūrinei kompetencijai palankiausi yra 4–7 žingsniai. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų srityse (Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas, 2014) nurodoma, kad 4–6 žingsius ugdo(si) vaikai sulaukę 4–6 metų amžiaus. Galime daryti prielaidą, kad nuo ketverių metų amžiaus vaikams darželiuose gali būti organizuojami tarptautiniai projektai, tikslingai ugdant tarpkultūrinę kompetenciją. Tačiau darželiuose vykdomas ne tik ikimokyklinis, bet ir priešmokyklinis ugdymas, todėl aptarsime ir priešmokyklinio amžiaus vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Nors tarpkultūrinė kompetencija *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* (2014) nėra minima tarp penkių svarbiausių, atsižvelgiant į jos svarbą žmogaus bendrųjų kompetencijų ugdyme, sieksime išanalizuoti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) *principus, tikslus ir metodus*.

Kadangi pati Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa (2014) įgyvendinama tokiais ugdymo principais, kaip:

- *socialinio kultūrinio kryptingumo* – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių, kultūrinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą;
- *individualizavimo* – atsižvelgiama į kiekvieno vaiko patirtį, socialinę kultūrinę aplinką, jo ugdymosi poreikius ir galimybes, interesus, pažinimo stilių, lytį, temperamentą, prireikus - specialiuosius ugdymosi poreikius;
- *integralumo* – siekiama vientiso fizinės, emocinės, socialinės ir pažinimo sričių plėtojimo, vadovaujantis visuminiu požiūriu į vaiką; remiamasi integraliu kompetencijų ugdymu;
- *kontekstualumo* – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais; siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys jam būtų prasmingos, aktualios ir įdomios;

- *sąveikos* – ugdymas grindžiamas visų šio proceso dalyvių – vaiko, tėvų (globėjų), priešmokyklinio ugdymo pedagogų, kitų asmenų, dalyvaujančių, vykdant priešmokyklinio ugdymo programą, sąveika (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, (2014, 6–7 p.)).

Galime daryti prielaidą, kad ugdant tarpkultūrinę kompetenciją priešmokykliniame amžiuje galime remtis tais pačiais **principais**: *socialiniu kultūriniu kryptingumu, individualizavimu, integralumu, kontekstualumu bei viso ugdymo(si) proceso dalyvių sąveikos principu*.

Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje (2014, 10 p.) teigiama, kad priešmokyklinio ugdymo siekis – vaiko socialinė, sveikatos, pažinimo, komunikavimo bei meninė kompetencijos. Vadovaujantis šių kompetencijų ugdymo *metodais*, galime išskirti bendrusius bruožus, tinkančius ir tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si):

- mokymo(si) veikiant, patirtinio mokymo(si) metodai: **projektai, jų pristatymas ir aptarimas**, diskusijos, tyrinėjimai (naudojant visus jutimus – regėjimą, lytėjimą, uoslę ir t. t.), eksperimentavimas, kūrybinės užduotys, pažintinės išvykos (ir pasirengimas joms), ekskursijos;
- spontaniškas arba priešmokyklinio ugdymo pedagogo inicijuotas ar organizuotas vaiko žaidimas, priešmokykliniame ugdyme papildomas kitomis ugdymo(si) strategijomis;
- spontaniškos ir organizuotos vaiko veiklos derinimas (metų pradžioje daugiau laiko skiriant savaiminei, o pabaigoje – labiau organizuotai veiklai) (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014, 7 p.). Svarbiausia tai, kad ugdymo ir ugdymosi veikla vaikams turėtų būti įdomi, aktuali ir prasminga, palaikanti ir stiprinanti jų mokymosi motyvaciją, padedanti įvaldyti įvairias mokymo ir mokymosi strategijas.

Taigi tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo **metodai** gali būti: *patirtinis mokymas(is) – projektai, spontaniškas, inicijuotas ar organizuotas vaiko žaidimas, spontaniškas ar organizuotas vaiko veiklos derinimas*.

Priešmokykliniame amžiuje ugdytinos kompetencijos *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* (2014) pateikiamos kaip orientaciniai vaiko ugdymo(si) tikslai. Tačiau išanalizavus socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo bei meninės kompetencijos turinį, bei numatomus ugdymo tikslus, akivaizdu, kad galime rasti ir tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo **tikslų** užuomenų. Todėl galime išskirti pagrindines kompetencijas, per kurias galima ugdyti tarpkultūrinę kompetenciją.

- Vienas iš *socialinės kompetencijos* ugdymo tikslų atitinkantis ir tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo tikslą tai, kad, – *vaikai ugdytusi tautinį ir kultūrinį tapatumą, pilietiškumą, domėtusi kitomis kultūromis ir jas gerbtų*. Ugdydami vaikų socialinę kompetenciją taip pat ugdome tarpkultūrinei kompetencijai būdingas **nuostatas** – *domėtis ir gerbti kitas kultūras, gebėjimus* –

domėtis įvairiomis Lietuvos ir pasaulio tautomis, jų kultūra, bei **žinias** – vaikai žino ir išvardija keletą savos ir kitų kultūrų panašumų ir skirtumų. Nusako, kad įvairių tautų žmonės gali turėti skirtingas tradicijas, papročius, tikėjimą, kalbėtis skirtingomis kalbomis (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014, 26 p.).

- Ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų *komunikavimo kompetenciją* taip pat galime išvelgti tarpkultūrinei kompetencijai būdingą **nuostatą** – *domėtis savo ir kitomis kalbomis*. Taip pat ugdomi **gebėjimai** *papasakoti apie kitas šalis, jų kalbas. Bei ugdoma atpažinti svetimų kalbos žodžius. Žinios, kurios įgyjamos ugdant komunikavimo kompetenciją taip pat atitinka ir tarpkultūrinės kompetencijos žinias* – *vaikai gali nurodyti keletą pavyzdžių, kuriose šalyse kokio kalba kalbama, taip pat moka keletą kitų kalbų žodžių* (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014, 52 p.). Nors, kaip teigia V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010), užsienio kalbų žinios žmogaus nepadaro tarpkultūriškai kompetentingu, tačiau daro didelę įtaką tarpkultūriniam bendravimui ir formuojant žmogaus tarpkultūrinę kompetenciją.

Priešmokyklinio amžiaus vaikų *meninės kompetencijos* ugdyme taip pat galime išvelgti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui būdingų bruožų: **nuostatas** – *pažinti įvairių tautų dailės kūrinius, pagarbiai vertinti savo ir kitų kraštų muziką. Gebėjimus skirti lietuvių ir kitų tautų tautodailės kūrinius, atpažinti kai kuriuos savo ir kitų kraštų muzikinius kūrinius, tradicinius instrumentus*, bei **žinias** – *ne tik geba skirti, bet ir nurodo, kuris tautodailės pavyzdys yra lietuviškas, o kuris – ne, įvardija po keletą tradicinių lietuviškų ir kitų kraštų muzikos instrumentų* (Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa, 2014). Nors šios nuostatos, gebėjimai ir žinios nėra pagrindinės tarpkultūrinės kompetencijos ugdyme, tačiau atsizvelgiant į D. K. Deardorff tarpkultūrinės kompetencijos proceso modelį galime teigti, jog iš dalies atitinka pateikto modelio *tarpkultūrinių žinių ir gebėjimų dimensiją* (žinios apima tiek savo, tiek kitų kultūrų pažinimą; žinios apie kultūriškai specifinę informaciją) (Deardorff, 2006, 256 p.). Išanalizavus Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą (2014) galima teigti, kad tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) priešmokyklinio amžiaus vaikams galimas per socialinės, komunikavimo bei meninės kompetencijų žinias, gebėjimus ir nuostatas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. **Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) per socialinės, komunikavimo ir meninės kompetencijų žinias, gebėjimus ir nuostatas (sudarė darbo autorė, pagal Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą (2014))**

<i>Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) per:</i>	<i>Žinias</i>	<i>Gebėjimus</i>	<i>Nuostatas</i>
Socialinė	<i>Žino ir išvardija keletą savos ir kitų kultūrų panašumų ir skirtumų; Nusako,</i>	<i>domėtis įvairiomis Lietuvos ir pasaulio</i>	<i>Toleruoti ir gerbti kitas kultūras.</i>

kompetencija	<i>kad įvairių tautų žmonės gali turėti skirtingas tradicijas, papročius, tikėjimą, kalbėtis skirtingomis kalbomis.</i>	<i>tautomis, jų kultūra.</i>	
Komunikavimo kompetencija	<i>Gali nurodyti keletą pavyzdžių, kuriose šalyse kokio kalba kalbama; moka keletą kitų kalbų žodžių.</i>	<i>Papasakoti apie kitas šalis, jų kalbas; atpažinti svetimos kalbos žodžius.</i>	<i>Domėtis savo ir kitomis kalbomis.</i>
Meninę kompetencija	<i>Ne tik geba skirti, bet ir nurodo, kuris tautodailės pavyzdys yra lietuviškas, o kuris – ne; įvardija po keletą tradicinių lietuviškų ir kitų kraštų muzikos instrumentų.</i>	<i>Skirti lietuvių ir kitų tautų tautodailės kūrinius; atpažinti kai kuriuos savo ir kitų kraštų muzikinius kūrinius, tradicinius instrumentus.</i>	<i>Pažinti įvairių tautų dailės kūrinius; pagarbiai vertinti savo ir kitų kraštų muziką</i>

Apibendrinami galime teigti, kad ikimokyklinio amžiaus vaikams tarpkultūrinę kompetenciją galima pradėti ugdyti jau nuo ketverių metų. Šis amžius palankus pradėti kurti tarptautinius projektus, kurių metu vaikams palaipsniui įtvirtinamos tarpkultūrinės kompetencijos užuomazgos. Perėjus iš ikimokyklinio į priešmokyklinį ugdymą, galimas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) tęstinumas. Ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikų tarpkultūrinę kompetenciją vadovaujamosi bendraisiais principais bei metodais, pagal kuriuos ugdomos ir kitos priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijos, nes tarpkultūrinė kompetencija yra bendroji žmogaus kompetencija ir persipina su kitų kompetencijų ugdymu. Analizuojant priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdomas kompetencijas išvelgiamos tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) būdingos žinios, gebėjimai ir nuostatos.

1.2.3. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis

Atlikus mokslinės literatūros analizę, išsiaiškinus tarpkultūrinės kompetencijos sampratą, bei pritačius ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų, bei vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes tarptautinių projektų metu, galime išskirti pagrindinius tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) vertinimo komponentus. Kaip teigia R. Braslauskienė, A. Norvilienė (2014), analizuojant ugdymo įstaigos veiklą reikia išskirti du svarbiausius įstaigos egzistavimo veiksniai : tai – **išorinė darželio aplinka** ir **vidinė darželio aplinka**.

Išorinę darželio aplinką, anot R. Braslauskienės ir A. Norvilienės (2014), sudaro įvairios posistemės:

- *politinė – teisinė* (tai politika, įstatymai, dokumentai, kurie reglamentuoja darželio veiklą);
- *socialinė – kultūrinė* (tai paslaugų vartotojai, jų poreikiai, vertybės, įpročiai);
- *gamtos – ekologinė* (gamtiniai ištekliai);
- *technologinė* (technologijos, jų tobulėjimo įtaka);

- *konkurencinė* (atsižvelgiant į konkurenciją, daroma įtaka darželio veiklai);
- *ekonominė* (finansavimas);

Šiame darbe kuriant teorinį hipotetinį modelį vertinimui pasirinktos **politinė – teisinė, technologinė, ekonominė** posistemės.

Politis – teisinis kontekstas pasirinktas todėl, kad vadovaujantis valstybės švietimo politika, įstatymais, poįstatyminiais aktais, įvairiais dokumentais, yra reglamentuojama visa darželio veikla, tame tarpe ir tarpkultūrinis ugdymas:

- UNESCO Tarpkultūrinio ugdymo gairėse (UNESCO Guidelines on Intercultural Education, 2006) atskleidžiamas požiūris į švietimą, susijusį su tarpkultūrinėmis problemomis. Aiškiai matomi trys principai, kuriais vadovaujantis Europoje vykdomas tarpkultūrinis ugdymas:

1. Tarpkultūrinis ugdymas gerbia besimokančiojo kultūrinį identitetą, suteikiant visiems tinkamą ir tinkamai pritaikytą švietimą.

2. Tarpkultūrinis ugdymas suteikia kiekvienam besimokančiam kultūrinių žinių, nuostatų ir įgūdžių, reikalingų aktyviam ir visapusiškam dalyvavimui visuomenės gyvenime.

3. Tarpkultūrinis švietimas visiems besimokantiejiems suteikia kultūrinių žinių, nuostatų ir įgūdžių, leidžiančių jiems prisidėti prie pagarbos, supratimo ir solidarumo tarp asmenų, etninių, socialinių, kultūrinių ir religinių grupių ir tautų.

- Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2013) kalbama, kad nacionaliniu ir tarptautiniu mastu švietimo sistemai ir kiekvienai švietimo įstaigai keliami vis aukštesni kokybės standartai. Todėl kiekvienas švietimo įstaigoje besiuogdantis žmogus turi siekti tapti savarankiškai kuriančiu savo sėkmę, sąmoningu piliečiu, įsiliejančiu į tokių pat asmenų nacionalinę ir pasaulinę bendruomenę. Todėl galime teigti, kad švietimo ateičiai yra svarbus tarptautiškumas, nes tarpkultūrinė kompetencija yra reikšminga esamo ir būsimo XXI a. piliečio kompetencijų dalis.

- Švietimo mokslo ir sporto ministerijos 2014 metais patvirtinta *Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa*, kuria vadovaujasi įstaigos, vykdančios priešmokyklinį ugdymą. Išanalizavus programą aiškiai matyti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) galimi principai, tikslai ir metodai. Nuo 2015 metų švietimo mokslo ir sporto ministerija pateikė ikimokyklinio ugdymo metodines rekomendacijas (*Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos*, 2015), kuriomis vadovaujantis kiekviena ikimokyklinio ugdymo įstaiga kuria savo ikimokyklinio ugdymo programą. Analizuojant dokumentą rasta sričių tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si).

Technologiniai veiksniai. Spartus informacinių technologijų vystymasis skatina naujų technologijų, modernių informacijos sistemų diegimą, todėl informacinės technologijos vis labiau daro įtaką darželiams, ugdymo procesui, planuojamoms veikloms. Kompiuteris tapo būtinu darbo

įrankiu pedagogui. Planšetė, išmanusis telefonas, internetas – vaikų kasdienybė, todėl norint pritaikyti ugdymo metodus prie dabarties vaikų poreikių neišvengiamai ugdymo procese vis daugiau vietos užima įvairūs išmanieji įrenginiai, jiems valdyti būtinos programos.

Finansavimas. Švietimas Lietuvoje finansuojamas iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų ir kitų lėšų (švietimo įstaigų fonduose kaupiama rėmėjų parama, pajamų įmokos už gautas paslaugas ir kt.). LR Švietimo įstatyme (LR Švietimo įstatymas, 2011, 67 str.) kalbama, kad mokymo lėšos, skiriamos iš valstybės biudžeto lėšų, apskaičiuojamos ir paskirstomos pagal Vyriausybės patvirtintas metodikas. Ikimokyklinio ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo mokykloms, neformaliojo švietimo programoms teisės aktų nustatyta tvarka skiriama lėšų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, taip pat Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti skiriama lėšų iš Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams.

Taigi matome, kad tiek Europos sąjungos, tiek Lietuvos dokumentuose pabrėžiama tarpkultūrinio ugdymo(si) svarba. Jam įgyvendinti svarbu prisitaikyti prie šiuolaikinių visuomenės poreikių ir tikslingai paskirstyti finansavimą darželyje. Tačiau ugdant vaikų tarpkultūrinę kompetenciją ne mažiau aktuali ir darželio vidinė aplinka, kurią taip pat svarbu aptarti plačiau.

Vidinę darželio aplinką, remiantis R.Braslauskiene ir A. Norvilienė (2014) galime išskirstyti į šias sritis:

- *žmonės* (šio darbo atveju tai darželio vaikai ir pedagogai, jų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose);
- *struktūra*;
- *kultūra* (vertybės ir normos, kurios reikalauja aukštesnio suvokimo lygmens, nuostatos ir įsitikinimai, kurie sudaro darželio kultūros pagrindą, kadangi jo nariams yra savaime suprantami, glūdi pasąmonėje);
- *veiklos strategija*;
- *naudojamos ugdymo programos* (šiuo atveju „eTwinning“ programa ir joje vykdomi tarptautiniai projektai);

Remiantis teoriniu pagrindimu, detaliau aptarsime šias vidines darželio aplinkos posistemas: **vaikų ir pedagogų tarpkultūrinė kompetencija, dalyvavimas „eTwinning“ programoje, naudojamos priemonės ir technologijos.**

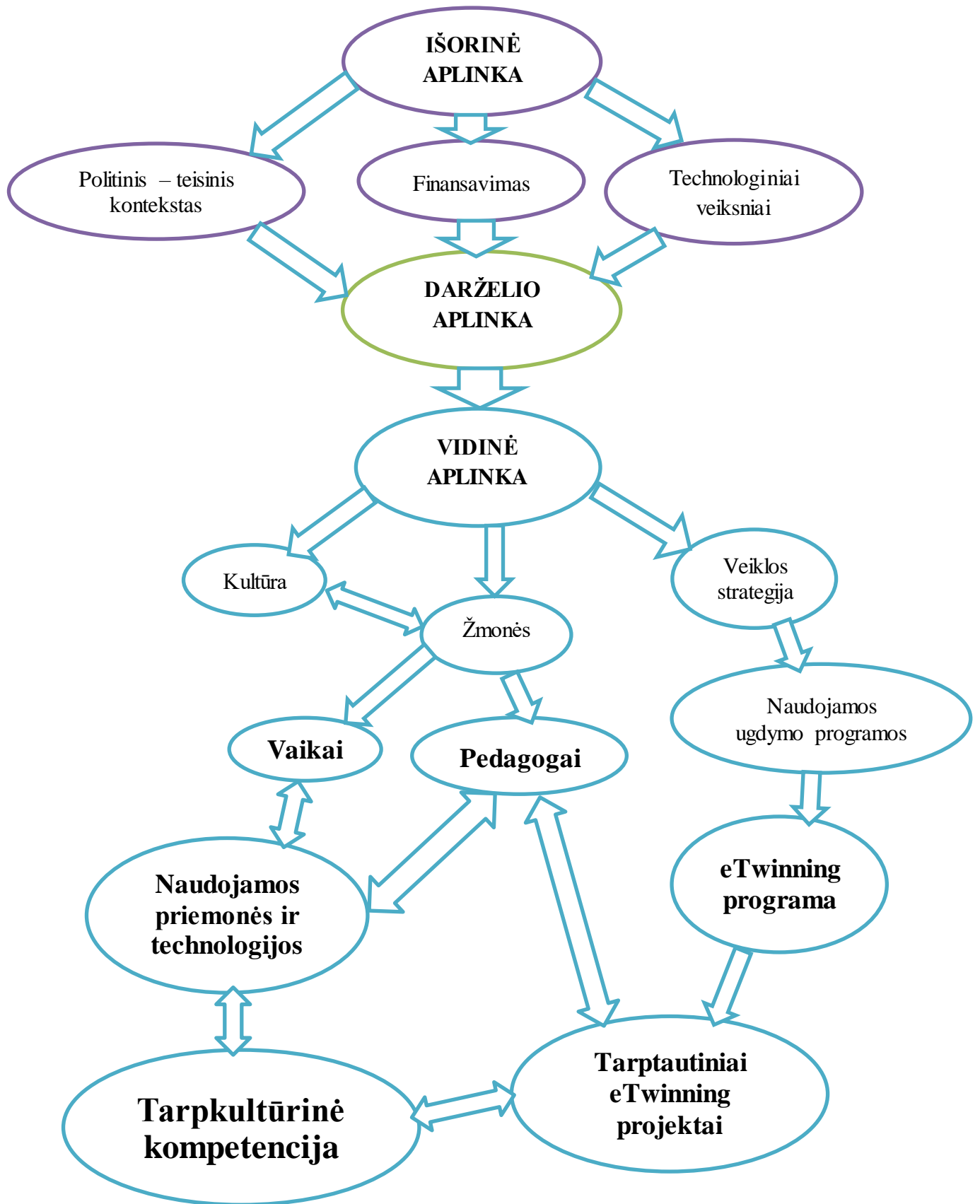
Darželį lankančių vaikų ir darželyje dirbančių mokytojų tarpkultūrinė kompetencija. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai tarpkultūrinę kompetenciją ugdo(si) per kasdienes situacijas, žaidimus ir pedagogo tikslingai suplanuotas veiklas. Labai dažnu atveju tarpkultūrinės

kompetencijos ugdymą(si) pastiprina kitataučių ar kitakalbių vaikų buvimas grupėje. Tokiu atveju ir pedagogai ir vaikai iš arčiau susipažįsta su religine, kultūrine ar etnine įvairove, tokiu būdu ugdoma(si) tolerancija, pagarba, mokoma(si) priimti, bendrauti ir bendradarbiauti. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) grupėje svarbi materialinė bazė – turi netrūkti priemonių, kuriomis vaikai galėtų manipuliuoti – savo šalies, Europos ir pasaulio žemėlapiai, knygos su įvairiais rašmenimis, skirtingų kalbų garso įrašai, dainos ir kt.

Dalyvavimas „eTwinning“ programoje. Dalyvavimas tarptautiniuose eTwinning projektuose ne tik praturtina ugdymo procesą, bet ir padeda kurti geresnius santykius tarp mokytojų ir vaikų, o taip pat – ir jų tėvų. Tarptautinė projektinė veikla leidžia praplėsti ugdymo turinį, pajvairinti ugdymo procesą. Projektų dalyviai – tiek pedagogai, tiek vaikai – tampa labiau motyvuoti mokytis, nes naujų žinių įgyja per praktines veiklas, ugdomi patraukliomis, neįprastomis formomis. Tokių projektų vykdymo metu formuojasi nuoširdūs, stiprūs, patikimi tarpusavio santykiai, kurie išlieka ir pasibaigus projektui, bei skatina imtis naujų sumanymų. Didžiąją naudą patiria tarptautiniuose „eTwinning“ projektuose dalyvaujantys pedagogai – tobulina savo gebėjimus profesinėje srityje – įgyja naujų informacinių technologijų (IKT) ir informacinių ryšių technologijų (IRT) žinių, didina gebėjimus bendrauti užsienio kalbomis. Tokia veikla skatina kūrybiškumą, pozityvumą, didina savivertę, pasitikėjimą savo jėgomis, padeda susirasti partnerių ir draugų kitose šalyse.

Naudojamos priemonės ir technologijos. Programa „eTwinning“ skatina Europos mokyklų bei darželių bendradarbiavimą naudojantis IRT taip pat teikia atitinkamą paramą, priemones ir paslaugas mokykloms ir darželiams. Viena iš sąlygų norint dalyvauti „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose yra ta, kad darželyje dirbančiam pedagogui būtinas IRT naudojimas. Kitu atveju bendradarbiavimas su kitų šalių partneriais bus neįmanomas. Projektams įgyvendinti skirtas programos „eTwinning“ portalas, kuriame pedagogai gali rasti paruoštus projektų rinkinius. Projektų rinkiniai gali būti pavyzdžiu mokytojams, kurie nori kurti panašius savo projektus, arba naujų idėjų įkvėpimo šaltiniu. „eTwinning“ programa sudaro visas reikiamas sąlygas skirtingų šalių darželių pedagogams ir vaikams bendradarbiauti vykdant projektus, bei ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.

Pristačius vertinimo komponentus, darželio išorinę ir vidinę apkinkas, sukurtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje vertinimo hipotetinis – teorinis modelis (žr. 3 pav.).

3 pav. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus eTwinning programoje hipotetinis – teorinis modelis (Šaltinis: sudaryta darbo autorės)

Apibendrinant teorinę dalį galime teigti, kad:

- *Tarpkultūrinė kompetencija – tai bendroji žmogaus kompetencija, kurią būtina ugdyti nuo pat mažumės, siekiant užauginti žmogų, gebantį prisitaikyti prie globalaus pasaulio iššūkių. Tarpkultūrinė kompetencija – tai **žinios** apie savo kultūrą bei kitas kultūras, savo ir kitų kultūrų ypatumus, vertybes, skirtumus ir panašumus; **gebėjimai** analizuoti, susieti ir palyginti savo ir kitas kultūras, gebėjimai atrasti naujų žinių tiek apie save, savo kultūrą, tiek apie kitas kultūras, bei sąveikauti – taikyti naujas žinias bendraujant su skirtingų kultūrų atstovais; **nuostatos** – pagarba savo ir kitoms kultūroms, kultūrų įvairovei, atvirumas, tolerancija ir empatija kitiems ir kitokiems.*
- *Tiek vaikai, tiek darželiuose dirbantys mokytojai gali ugdyti tarpkultūrinę kompetenciją dalyvaudami „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose. Ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasi(is) dalyvaujant tarptautiniuose projektuose galimas jau nuo 4 metų, vėliau tikslingai tęsiant panašias veiklas ir priešmokykliniame amžiuje. O mokytojai tarpkultūrinę kompetenciją turi tobulinti nuolatos, nes tai yra vienas iš pedagogo profesijos kompetencijų augimo kriterijų.*
- *Šiame darbe sukurtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis, kuriame pateikiami tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių vertinimo komponentai – darželio išorinė aplinka ir darželio vidinė aplinka.*

II. TARPKULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS UGDYMO(SI) IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE VYKDANT TARPTAUTINIUS PROJEKTUS *ETWINNING* PROGRAMOJE EMPIRINIS TYRIMAS

2.1. Tyrimo loginė schema

Siekiant sistemingo gilinimosi į tyrimo problemą, svarbu nuosekliai ir tinkamai suplanuoti tyrimą, atsižvelgiant į svarbiausius tyrimo klausimus: kokią tyrimo strategiją rinktis? Koku būdu rinkti duomenis? Kokiomis priemonėmis bei būdais bus siekiama įgyvendinti tyrimo tikslą? (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

K. Kardelio (2016) teigimu, nėra griežtai reglamentuotų standartų kokia turėtų būti mokslinių tyrimų eiga, todėl tyrimo proceso skirstymas į atskirus etapus yra sąlygiškas, nes kiekvienas tyrėjas planuodamas tyrimą jo eigą gali numatyti savaip.

Magistro darbo tyrimą sudaro keturi etapai, kuriuose detaliau pristatoma tyrimo eiga, struktūra, duomenų rinkimo ir analizės metodai bei rezultatai.

3 lentelė. Bendroji tyrimo eiga

Eiga, metodai	Rezultatai
I etapas. Teorinis tyrimo pagrindimas	
Mokslinės literatūros analizė (2019 m.)	Atskleista tarpkultūrinės kompetencijos samprata Teoriška pagrįsta tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) darželyje vykdančią tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje svarba Išsiaiškinta, kaip tarpkultūrinę kompetenciją ugdo(si) pedagogai ir vaikai
Tyrimo eigos planavimas (2019-05/06)	Sukurtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdančią tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje, vertinimo hipotetinis – teorinis modelis Pasirinkta tyrimo strategija, suplanuota tyrimo schema, parengtas tyrimo instrumentas.
II etapas. Empirinis tyrimas	
I tyrimas	
Siekiant išsiaiškinti Lietuvos darželių mokytojų, dalyvaujančių tarptautiniuose projektuose „eTwinning“ programoje nuomonę apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes darželyje, taikytas kiekybinis metodas – anketinė apklausa. (2019-09/11) Tyrimo dalyviai – 102 darželių mokytojai iš visos Lietuvos.	Atskleistas įvairiose Lietuvos darželyje dirbančių ir dalyvaujančių „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose mokytojų požiūris į galimybes „eTwinning“ programoje vykdomų projektų metu mokytojams ir jų ugdytiniais ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją.
II tyrimas	
Siekiant išsiaiškinti Europos darželių mokytojų, dalyvaujančių tarptautiniuose projektuose „eTwinning“ programoje nuomonę apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes darželyje, taikytas kiekybinis metodas – anketinė apklausa.	Atskleistas įvairiose Europos valstybėse dirbančių ir dalyvaujančių „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose darželių mokytojų požiūris į galimybes „eTwinning“ programoje vykdomų projektų metu mokytojams ir jų ugdytiniais ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją.

(2019-10/12) Tyrimo dalyviai – 82 darželių mokytojai iš skirtingų Europos šalių.	
III etapas. Duomenų tvarkymas ir rezultatų interpretacija	
IV etapas. Išvadų rengimas, diskusija	

2.2. Tyrimo metodika, instrumentai, organizavimas

Empiriniame tyrime buvo taikomi šie duomenų rinkimo **metodai**:

- *Mokslinės literatūros analizė ir dokumentų analizė* – siekiant atskleisti tarpkultūrinės kompetencijos sampratą, darželyje dirbančių pedagogų ir vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose teorines galimybes, buvo analizuojama mokslinė literatūra bei įvairūs Lietuvos bei Europos sąjungoje reglamentuoti dokumentai. Baigiamajame darbe išnagrinėta 50 literatūros šaltinių, kurių pagrindu sukurtas įrankis, leidęs atskleisti Lietuvoje ir kitose Europos šalyse dirbančių darželių pedagogų požiūrį į galimybę „eTwinning“ programoje vykdant tarptautinius projektus pedagogams ir vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.

- *Anketinė apklausa raštu* – jos tikslas išsiaiškinti Lietuvoje ir kitose Europos valstybėse dirbančių darželių mokytojų požiūrį į vaikų ir mokytojų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą(si) vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje.

- *Duomenų analizė* – taikyta kiekybinė duomenų analizė – matematinė statistika ir duomenų analizė aprašomosios statistikos metodu, siekiant išanalizuoti gautus anketinės apklausos duomenis. Baigiamajame darbe naudota lyginamoji analizė, siekiant palyginti gautus Lietuvoje dirbančių darželių mokytojų ir kitur Europoje dirbančių darželių mokytojų anketinės apklausos duomenis.

Instrumentas. Kiekybiniam tyrimui pasirinktas anketinės apklausos raštu metodas. Anot K. Kardelio (2016) tai populiariausias sociologinių tyrimų apklausos būdas ir vienas operatyviausių pirminės sociologinio pobūdžio informacijos gavimo būdų. Klausimynas (anketa) yra tam tikra prasme vieninga klausimų sistema, skirta kiekybiškai kokybiškoms tiriamojo objekto charakteristikoms ir jų analizei. Anketa sudaroma remiantis tyrimo tikslu, tiriamaisiais klausimais ir uždaviniais. Tyrimui atlikti buvo sudarytos dvi anketos – darželių pedagogams dirbantiems Lietuvos darželiuose (1 priedas) ir kitur Europoje darželiuose dirbantiems pedagogams (2 priedas). Anketos parengtos atsižvelgiant į tyrimo tikslą, uždavinius bei teorinio tyrimo rezultatus. Anketa Lietuvos darželių mokytojams sudarė 10 uždarų klausimų, anketą kitose Europos šalyse dirbantiems pedagogams taip pat sudarė 10 uždarų klausimų anglų kalba. Abiejų anketų teiginiai vertinti pagal 5 balų Likerto skalę – nuo atsakymo labai svarbu (1 balas) iki atsakymo visai nesvarbu (5 balai).

Klausimai Lietuvos darželių mokytojams (žr. 4 lentelę) ir kitų Europos valstybių mokytojams (žr. 5 lentelę) suskirstyti į temas.

4 lentelė. Anketos Lietuvos darželių mokytojams instrumento sandara

Anketos Lietuvos darželių mokytojams instrumento sandara		
Demografiniai duomenys	Pedagoginio darbo patirtis; kokiame Lietuvos mieste/ rajone dirba; keliuose tarptautiniuose „eTwinning“ projektuose dalyvauta.	8,9,10 klausimai
Požiūris į galimybę pedagogams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją	Pagal Likerto skalę vertinami tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, vertinamas pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis tarptautinių eTwinning projektų metu.	2,4,6,7 klausimai
Požiūris į galimybę vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją	Pagal Likerto skalę vertinami tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, vertinamas vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis tarptautinių eTwinning projektų metu.	1,3,5 klausimai

5 lentelė. Anketos Europos šalių darželių mokytojams instrumento sandara

Anketos Europos šalių darželių mokytojams instrumento sandara		
Demografiniai duomenys	Pedagoginio darbo patirtis; kokiame Europos valstybėje dirba; keliuose tarptautiniuose eTwinning projektuose dalyvauta.	8,9,10 klausimai
Požiūris į galimybę pedagogams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją	Pagal Likerto skalę vertinami tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, vertinamas pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis tarptautinių eTwinning projektų metu.	2,4,6,7 klausimai
Požiūris į galimybę vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją	Pagal Likerto skalę vertinami tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, vertinamas vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymasis tarptautinių eTwinning projektų metu.	1,3,5 klausimai

Tyrimo eiga. Tyrimas buvo vykdomas 2019 metų spalio–gruodžio mėnesiais. Anketos buvo siunčiamos Lietuvos ir Europos darželių pedagogams žinutėmis „eTwinning“ programos platformoje, elektroniniu paštu, Švietimo mainų paramos fondo pagalba anketa Lietuvos pedagogams viešai paskelbta „eTwinning Lietuva“ feisbuko paskyroje. Anketa Europos darželių pedagogams dalintasi „eTwinning“ grupėse programos platformoje, siūsta vidinėmis žinutėmis „eTwinning“ programos platformoje.

Tyrimo imtis. Anot K. Kardelio (2016) tyrimo imtis yra vienas pagrindinių tyrimo organizavimo elementų, neretai galintis turėti lemiamos įtakos duomenų patikimumui. Imtis turi būti pakankamai reprezentatyvi, kad pagal jos rezultatus būtų galima spręsti apie generalinę visumą. Tačiau šiuo atveju imtis buvo sudaryta neatsitiktiniu patogiu būdu. Anot K. Kardelio (2016), tokiu būdu parinktos tyrimo imties atlikto tyrimo išvados apibūdina ne visą populiaciją, o tik tą dalį, kuri yra tirama. Tyrimui atlikti pasirinktas netikimybinis respondentų pasirinkimo būdas. Į anketą atsakė 102 Lietuvos darželiuose dirbantys pedagogai ir 82 kitose Europos šalyse dirbantys darželių pedagogai. Pirmiausia buvo aprobuota anketa, kuria buvo siekta išsiaiškinti Lietuvoje dirbančių darželių mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ tarptautinių projektų metu. Tam elektroniniu paštu buvo išsiųstos 12 anketų darželiuose dirbantiems pedagogams ir dalyvaujantiems „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose. Kadangi klausimų nekilo, tyrimas buvo tęsiamas ir anketa Lietuvos darželių mokytojams paskelbta viešai „eTwinning Lietuva“ feisbuko paskyroje, išsiųsta žinutėmis „eTwinning“ programos platformoje. Anketa Europos šalių pedagogams buvo skelbiama vidinėmis žinutėmis „eTwinning“ programos platformoje, bei dalinamasi įvairiose grupėse „eTwinning“ programos platformoje. Į anketas atsakė 102 darželių pedagogai iš Lietuvos ir 82 pedagogai iš įvairių Europos šalių. Šiomis anketomis ir buvo remiamasi analizuojant gautus tyrimo rezultatus.

Tyrimo imtį sudarė 102 Lietuvoje dirbantys ir „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvaujantys darželių pedagogai, bei 82 kitose Europos šalyse dirbantys ir „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvaujantys darželių mokytojai. Tyrime dalyvavusių Lietuvos (6 lentelė) ir kitų Europos šalių (7 lentelė) darželių pedagogų pateiktų imčių charakteristika.

6 lentelė. Lietuvos darželiuose dirbančių ir eTwinning tarptautiniuose projektuose dalyvujančių mokytojų imties charakteristika

Pedagoginio darbo patirtis (m%)	Iki 7 m.	8-15 m.	16- 23 m.	24-31 m.	32 m. ir daugiau	
	24,5	19,6	21,6	15,7	17,6	
Keliuose tarptautiniuose eTwinning projektuose dalyvauta (%)	vienne		2-3 projektuose	4-5 projektuose	6 ir daugiau	
	35,3		21,6	22,5	20,6	
Vietovė (%)	Klaipėda	Klaipėdos raj.	Kaunas	Vilnius	Šiauliai	Kita
	30,4	6,9	17,6	5,9	5,6	66,7

7 lentelė. Europos darželiuose dirbančių ir eTwinning tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių mokytojų imties charakteristika

Pedagoginio darbo patirtis (m%)	Iki 7 m.	8-15 m.	16-23 m.	23 m. ir daugiau
		29,3	42,7	18,3
Keliuose tarptautiniuose eTwinning projektuose dalyvauta (%)	1-5	6-10	11-15	
	72,0	22,0	6,1	
Šalis (%)	Turkija	Lenkija	Kita	
	35,4	25,6	39,0	

Kiekybinio tyrimo duomenims apdoroti buvo naudojamas SPSS programinis paketas ir Microsoft Office Word programa paveikslų kūrimui. Statistinei duomenų analizei taikyti **empirinio tyrimo metodai**:

- *Statistinė duomenų analizė* atlikta taikant statistinių duomenų apdorojimo kompiuterinės programos SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programinę įrangą (23.0 versija).
- *Empirinio tyrimo lyginamoji analizė*. Išanalizuoti Lietuvos ir Europos darželių mokytojų empirinio tyrimo duomenys, procentinės raiškos palygintos.

Kiekybinio tyrimo metu gautų duomenų analizei atlikti buvo taikomi:

- *Aprašomosios statistikos metodai* – duomenų pasiskirstymas skaičiuojamas dažniais ir procentais, analizuojamos ir pateikiamos dažnių lentelės, rezultatų pasiskirstymas pateikiamas diagramose, lentelėse.
- *Cronbach alpha kriterijus* naudotas vidinio skalės suderinamumo užtikrinimui. Anot L.Rupšienės (2016), Cronbach'o alpha koeficientas kinta nuo 0 iki 1, jo reikšmės interpretuojamos lygiai taip pat kaip ir bet kurio koreliacijos koeficiento: kuo arčiau vieneto tuo stipresniais ryšiais susieti skalę sudarantys kintamieji, tuo jie labiau tarpusavyje dera. Vadinasi, tuo skalė patikimesnė kaip matavimo instrumentas. Šiuo atveju buvo vertinamas atskirų klausimyno skalių patikimumas. Detalesni skalių patikimumo matavimo rezultatai pateikiami 3 priede.
- *Mann'o-Whitney'io kriterijus* taikytas norint nustatyti, kaip skiriasi dviejų respondentų grupių atsakymai į ranginius klausimus.
- *Spearman'o ranginės koreliacijos ryšys* buvo naudojamas ranginių kintamųjų ryšiams tirti.
- *Kruskal'io – Wallis'o kriterijus* taikytas palyginti trijų respondentų grupių atsakymams.
- *Pearson'o koreliacijos koeficientas* taikytas ryšiui, tarp dviejų kiekybinių normaliųjų kintamųjų, rasti.

2.4. Tyrimo etika

Tyrimo metu buvo laikomasi šių etikos principų:

Geranoriškumo principas užtikrintas klausimyno teiginiais, kurie pateikti pagarbiu stiliumi, nesudaro prielaidų respondentams prarasti privatumą. Kreipinyje į respondentą, klausimyno pradžioje, tyrimo dalyviai informuojami apie tyrimo naudingumą tiriamai problemai. Respondentai galėjo laisvai pasirinkti, ar dalyvauti tyrime, ar ne. Anot V. Židžiūnaitės (2011) tyrėjas turi užtikrinti laisvanorišką tiriamųjų dalyvavimą tyrime, o respondentai dėl savo dalyvavimo ar atsisakymo dalyvauti tyrime neturi patirti neigiamų potyrių.

Pagarbos asmens orumui principas akcentuoja, jog tyrėjas negali daryti įtakos tiriamiesiems jiems apsisprendžiant dalyvauti ar nedalyvauti tyrime. Todėl respondentams pateikiama informacija buvo neutrali, objektyvi, orientuota tik į atliekamo tyrimo tematiką. Informacija buvo aiški, neperkrauta smulkmeniškėmis detalėmis.

Teisingumo principas kalba apie tiriamųjų atranką ir jų privatumo išsaugojimą. Teisingumo principas šiame tyrime buvo įgyvendinamas respondentus parenkant pagal konkrečius kriterijus, susijusius su pagrindinėmis baigiamojo darbo temos sąvokomis, tyrimo objektu ir tyrimo problema. Tiriamųjų privatumas buvo išlaikytas, nes klausimyne nėra nereikalingos informacijos – anketa anoniminė, nežinomi respondento vardas ir pavardė ar kita informacija, kuri leistų atpažinti tyrime dalyvavusį asmenį.

Respondentų suteikta informacija buvo prieinama tik tyrėjai, kuri užtikrina respondentų visapusišką konfidencialumą ir anonimiškumą. Pagrindinė priemonė anonimiškumui garantuoti yra dalyvių vardų bei kitų asmeninių duomenų nenaudojimas (Rupšienė, 2007, 53 p.).

III. REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Lietuvos darželiuose dirbančių mokytojų, dalyvaujančių „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose, požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu, tyrimo rezultatai

Išanalizavus mokslinę literatūrą, dokumentus, sukūrus hipotetinį – teorinį tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje modelį, atliktas Lietuvoje dirbančių darželių mokytojų požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje, tyrimas. Tyrimo rezultatai pateikiami žemiau.

Tyrime dalyvavo 102 Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys mokytojai, kurie vykdo tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje. Beveik ketvirtadalis tyrime dalyvavusių mokytojų (24.5%) pedagoginį darbą dirba nuo vienerių iki 7 metų. Galime teigti, kad į „eTwinning“ tarptautinius projektus aktyviausiai jungiasi jauni pedagogai, pradedantys mokytojo kelią. Daugiausiai tyrime dalyvavusių pedagogų yra vykdę po 1 tarptautinį projektą „eTwinning“ programoje (35.3%).

Pedagogų buvo klausama, *ar šie pritaria teiginiui, jog vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.* 65.7% atsakiusiųjų teigia, kad *tikrai taip*. Taip pat pedagogų buvo klausama, *ar jie pritaria teiginiui, jog ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.* 72.5% respondentų teigia, kad *tikrai taip*. Atkreiptinas dėmesys, jog pedagogai mano, kad patiems mokytojams dalyvavimas „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose yra labiau sudarantis galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją nei vaikams, dalyvaujantiems „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Pedagogų požiūris į vaikų ir pedagogų galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip (%)</i>	<i>Iš dalies taip (%)</i>	<i>Abejoju, nežinau (%)</i>	<i>Iš dalies ne (%)</i>	<i>Tikrai ne (%)</i>
<i>Vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.</i>	65,7	14,7	8,8	3,9	6,9

<i>Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.</i>	72,5	18,6	4,9	2,0	2,0
--	------	------	-----	-----	-----

Buvo siekiama išsiaiškinti, kaip ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojai vertina vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą(si) „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Į klausimą *kaip vertinate vaikų TK ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?* beveik pusė mokytojų (49 %) atsakė *labai gerai*. O į klausimą *Kaip vertinate pedagogų TK ugdymąsi tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?* 64,7 % respondentų atsakė *labai gerai* (9 lentelė).

9 lentelė. Vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu

<i>Teiginiai</i>	<i>Labai gerai (%)</i>	<i>Gerai (%)</i>	<i>Nežinau (%)</i>	<i>Blogai (%)</i>	<i>Labai blogai (%)</i>
<i>Kaip vertinate vaikų TK ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?</i>	49	27,5	18,6	3,9	1
<i>Kaip vertinate pedagogų TK ugdymąsi tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?</i>	64,7	23,5	7,8	2,0	2,0

Mokytojų buvo prašoma įvertinti tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes *vaikams* „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Gauti duomenys rodo, kad svarbiausiais tarpkultūrinės kompetencijos komponentais, kuriuos vaikai ugdomi „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu, mokytojai nurodo: *toleranciją* (83,3%), *gebėjimą bendrauti* (77,5%) ir *gebėjimą išklausti* (76,5%) (žr. 10 lentelę).

10 lentelė. Darželių mokytojų įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba vaikams

<i>Tarpkultūrinės kompetencijos komponentai</i>	<i>Galimybių ugdytis TK komponentus svarbumas %</i>		
	<i>Labai svarbu</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Nei svarbu, nei nesvarbu</i>
<i>Pagarba (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)</i>	69,6	29,4	1,0
<i>Tolerancija (kitiems ir kitokiems)</i>	83,3	16,7	-
<i>Atvirumas (priimant kitų kultūrų žmones)</i>	67,6	29,4	2,9
<i>Smalsumas (noras sužinoti, pažinti)</i>	74,5	23,5	2,0
<i>Žinios (apie savo ir kitas kultūras)</i>	71,3	25,7	3,0
<i>Gebėjimas išklausti</i>	76,5	22,5	1,0

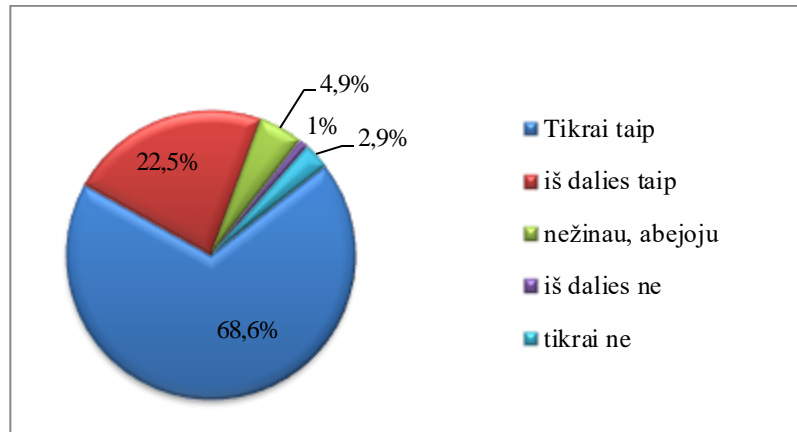
<i>Gebėjimas bendrauti</i>	77,5	22,5	-
<i>Gebėjimas prisitaikyti</i>	69,6	28,4	2,0

Išimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojų buvo prašoma įvertinti tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes mokytojams „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Tyrimo dalyvavusių respondentų atsakymų rezultatai rodo, kad svarbiausi tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, kuriuos „eTwinning“ tarptautinių projektų metu ugdo(si) patys mokytojai yra: ***gebėjimas bendrauti*** (87,3%), ***tolerancija*** (82,4%), ***pagarba*** (78,4%), ***žinios*** (77,5%), ***gebėjimas išklaudyti*** (77,5%), ir ***smalsumas*** (76,5%) (žr. 11 lentelę.).

11 lentelė. Darželių mokytojų įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba mokytojams

<i>Tarpkultūrinės kompetencijos komponentai</i>	Galimybių ugdytis TK komponentus svarbumas %		
	<i>Labai svarbu</i>	<i>Svarbu</i>	<i>Nei svarbu, nei nesvarbu</i>
<i>Pagarba (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)</i>	78,4	20,6	-
<i>Tolerancija (kitiems ir kitokiems)</i>	82,4	17,6	-
<i>Atvirumas (priimant kitų kultūrų žmones)</i>	74,5	22,5	2,9
<i>Smalsumas (noras sužinoti, pažinti)</i>	76,5	23,5	-
<i>Zinios (apie savo ir kitas kultūras)</i>	77,5	21,6	1,0
<i>Gebėjimas išklaudyti</i>	77,5	24,5	-
<i>Gebėjimas bendrauti</i>	87,3	11,8	1,0
<i>Gebėjimas prisitaikyti</i>	66,7	32,4	1,0
<i>Gebėjimas interpretuoti</i>	60,8	35,3	3,9
<i>Gebėjimas analizuoti</i>	66,7	29,4	3,9
<i>Kultūrinis supratingumas</i>	70,6	28,4	1,0
<i>Susilaikymas nuo išankstinės nuomonės</i>	63,7	31,4	4,9
<i>Užsienio kalbų žinios</i>	75,5	23,5	1,0

Į klausimą „ar jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją“, šiek tiek daugiau nei du trečdaliai (68,6%) respondentų atsakė *tikrai taip*, 22,5 % respondentų tarpkultūrinę kompetenciją svarbu ugdytis *iš dalies taip* (žr. 4 pav.).

4 pav. *Kaip patiems mokytojams svarbu ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.*

Siekta išsiaiškinti, ar yra ryšys tarp to, ar ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojams svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją, bei „eTwinning“ programoje vykdomų tarptautinių projektų metu suteikiamų galimybių ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją. Šiam ryšiui nustatyti buvo pritaikytas Spearman'o ranginės koreliacijos koeficientas. Taigi taikant Spearman koreliacijos koeficientą buvo nustatytas teigiamas silpnas (Spearman rho =0,372) ir statistškai reikšmingas ryšys (p = 0,000) tarp šių kintamųjų. Šis ryšys parodo, kad kuo Lietuvos ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojams svarbiau patiems ugdytis tarpkultūrinę kopetenciją, tuo daugiau galimybių ją ugdytis turi dalyvaudami „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose (žr 12 lentelę).

12 lentelė. *Ryšys tarp mokytojų požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymosi svarbą ir „eTwinning“ tarptautinių projektų metu sudaromų galimybių ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją*

		<i>Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	<i>Ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?</i>
Spearman's rho	Koreliacijos koeficientas	1,000	,372**
<i>Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.</i>	Sig. (2-tailed)	.	,000
	Koreliacijos koeficientas	,372**	1,000
<i>Ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	Sig. (2-tailed)	,000	.

Kruskal – Wallis kriterijus buvo pritaikytas siekiant išnagrinėti trijų respondentų grupių (mokytojai turintys iki 10 metų pedagoginį darbo stažą, mokytojai turintys darbo stažą nuo 11 iki 30 metų, bei virš 30 metų darbo stažą turintys pedagogai) požiūrį į tai, ar „*vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją*“. Analizės metu gauti duomenys rodo, kad skirtumas tarp įvairių darbo stažą turinčių mokytojų yra statistiškai reikšmingas ($p=0,02$). Pažvelgus į rangų vidurkius, matyti, kad mokytojų, dirbančių daugiau nei 30 metų, vidurkiai gerokai žemesni. Darytina išvada, kad, kuo ilgiau mokytojas dirba, tuo mažesnes galimybes vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu, išvelgia.

Analizuojant pedagogų požiūrį į tai, ar „*ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją*“ pastebėta, kad vidurkiai tarp pedagogų turinčių didelį darbo stažą ir dirbančių iki 10 metų – dideli, todėl skirtumas tarp skirtingą darbo stažą turinčių darželių mokytojų – statistiškai reikšmingas ($p=0,011$). Galime teigti, kad kuo trumpiau mokytojas dirba, tuo didesnes galimybes pedagogams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją dalyvaujant „*eTwinning*“ tarptautiniuose projektuose išvelgia.

Pritaikius Kruskal – Wallis kriterijų buvo siekiama išnagrinėti ar skiriasi darželių mokytojų požiūriai į „*vaikų TK ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu*“. Analizuojant gauti duomenys parodė, kad nuomonių skirtumai statistiškai reikšmingi ($p=0,003$). Didžausi rangų vidurkiai yra iki 10 metų dirbančių mokytojų grupėje. Tai rodo, kad šioje grupėje yra didesnės atsakymų reikšmės. Galime daryti išvadą, kad mokytojai turintys mažesnę darbo stažą palankiau vertina vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą(si) darželyje, tarptautinių projektų „*eTwinning*“ programoje metu.

Kruskal – Wallis kriterijus padėjo nustatyti, kad statistiškai reikšmingai ($p=0,046$) skiriasi vertinimų lygmuo pedagogams vertinant galimybę „*vaikams ugdytis žinias (apie savo ir kitas kultūras) eTwinning programos tarptautinių projektų metu*“. Trumpiausiai dirbančių pedagogų grupėje yra didžiausi rangų vidurkiai. Galime manyti, kad kuo darželių mokytojai metų dirba mažiau, tuo didesnę galimybę vaikams ugdytis žinias „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu, mato.

Analizuojant Lietuvos mokytojų požiūrį į galimybę „*vaikams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu*“ taip pat taikytas Kruskal –Wallis kriterijus. Analizuojant gautus rezultatus, nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p=0,001$). Rangų vidurkiai rodo, kad iki 10 metų dirbančių mokytojų grupėje yra didžiausios atsakymų reikšmės.

Galima daryti išvadą, kad kuo mažiau metų mokytojas dirba, tuo labiau vertina galimybę vaikams ugdytis gebėjimus prisitaikyti „eTwinning“ tarptautinių projektų metu.

Taip pat buvo analizuojamas pedagogų požiūris į galimybę „*patiems pedagogams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu*“. Nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai ($p=0,000$) tarp įvairių darbo stažą turinčių pedagogų. Mažiausias rangų vidurkis pastebėtas virš 30 metų dirbančių pedagogų grupėje (33,89). Darytina išvada, kad kuo ilgiau pedagogai dirba, tuo mažesnes galimybes ugdytis gebėjimus prisitaikyti tarptautinių projektų metu, įžvelgia.

Analizuojant pedagogų požiūrį į klausimą, „*Ar Jums kaip mokytojams svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?*“, tarp trijų skirtingą darbo stažą turinčių pedagogų grupių buvo pastebėti statistiškai reikšmingi duomenys ($p=0,011$). Pažvelgus į rangų vidurkius matyti, kad didesnės atsakymų reikšmės yra iki 10 metų dirbančių pedagogų grupėje. Todėl galime teigti, kad mažesnę darbo stažą turintiems pedagogams Lietuvoje yra svarbiau ugdytis savo tarpkultūrinę kopetenciją. Visus duomenis, apskaičiuotus taikant Kruskal – Wallis kriterijų matome žemiau (žr. 13 lentelę).

13 lentelė Lietuvos mokytojų požiūrių skirtumai

	X2	df	p (Sig.)	stažas	Rangų vidurkiai
<i>Ar pritariate teiginiui, jog vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	12,053	2	0,002	iki 10	61,84
				11-30	50,31
				virš 30	36,56
<i>Ar pritariate teiginiui, jog ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	9,036	2	0,011	iki 10	61,14
				11-30	48,67
				virš 30	42,53
<i>Kaip vertinate vaikų TK ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?</i>	11,425	2	0,003	iki 10	64,58
				11-30	47,21
				virš 30	40,64
<i>Galimybė vaikams ugdytis žinias (apie savo ir kitas kultūras) eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	6,174	2	0,046	iki 10	59,38
				11-30	46,96
				virš 30	47,56
<i>Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	13,318	2	0,001	iki 10	63,88
				11-30	44,59
				virš 30	49,47
<i>Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	15,771	2	0,000	iki 10	62,19
				11-30	51,02
				virš 30	33,89
<i>Ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	8,974	2	0,011	iki 10	59,64
				11-30	51,03
				virš 30	38,39

Apibendrinami Lietuvos mokytojų tyrimą galime teigti, kad tyrime dalyvavusių Lietuvos darželių mokytojų pabrėžti tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, kuriuos „eTwinning“

tarptautinių projektų metu ugdo(si) vaikai, yra: **tolerancija, gebėjimas bendrauti ir gebėjimas išklaudyti**. Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys mokytojai svarbiausiais patiemis mokytojams ugdytis tarpkultūrinės kopetencijos komponentus „eTwinning“ programoje vykdomų tarptautinių projektų metu laiko – **gebėjimą bendrauti, toleranciją, pagarbą, žinias (apie savo ir kitas kultūras), gebėjimą išklaudyti ir smalsumą**. Nustatyta, kad kuo Lietuvos ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojams svarbiau patiemis ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją, tuo daugiau galimybių ją ugdytis turi dalyvaudami „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad mažiau metų dirbantys darželių mokytojais pedagogai palankiau vertina „eTwinning“ tarptautinių projektų metu suteikiamas galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.

3.2 Lietuvos ir kitų Europos šalių darželiuose dirbančių mokytojų, dalyvaujančių „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose, požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu, tyrimo rezultatai

Išanalizavus Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių mokytojų tyrimo rezultatus, buvo atliktas kitų Europos šalių darželiuose dirbančių ir „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių mokytojų tyrimas, kurio metu siekta išsiaiškinti, kaip mokytojai vertina tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes vaikams ir pedagogams „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, ar svarbu ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją, bei kaip yra svarbu ugdytis tarpkultūrinės kompetencijos komponentus vaikams ir pedagogams „eTwinning“ tarptautinių projektų metu. Toliau buvo siekta palyginti Lietuvoje ir kitose Europos šalyse dirbančių darželių mokytojų požiūrius.

Tyrime dalyvavo 82 ikimokyklinių įstaigų pedagogai iš skirtingų Europos valstybių, kurie vykdo tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje. 42,7% tyrime dalyvavusių kitų Europos šalių darželių mokytojai pedagoginį darbą dirba nuo 8–15 metų, o 29,3% mokytojais dirba iki 7 metų. Galime teigti, kad skirtingų Europos šalių mokytojai dirbantys darželiuose ir dalyvavę tyrime, „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose dalyvauja turėdami didesnę pedagoginio darbo patirtį. Daugiausia tyrime dalyvavusių mokytojų eTwinning programoje yra vykdę nuo 1 iki 5 projektų (72,0%).

Kitų šalių Europos ikimokyklinių įstaigų mokytojų buvo klausama, *aš jie pritaria teiginiui, jog vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją?* 57,3% respondentų atsakė, kad tikrai taip,

25,6% atsakė, kad iš *dalies taip*. Skirtingų Europos šalių ikimokyklinių įstaigų mokytojų taip pat buvo klausama, *ar darželių mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje, sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją?* 61,0% respondentų patvirtino, kad *tikrai taip*, 22,0% respondentų atsakė, kad iš *dalies taip* (žr. 14 lentelę).

14 lentelė. Kitų Europos šalių ikimokyklinių įstaigų mokytojų požiūris į vaikų ir pedagogų galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu

<i>Teiginiai</i>	<i>Tikrai taip (%)</i>	<i>Iš dalies taip (%)</i>	<i>Abejoju, nežinau (%)</i>	<i>Iš dalies ne (%)</i>	<i>Tikrai ne (%)</i>
<i>Vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.</i>	57,3	25,6	13,4	-	3,7
<i>Darželių mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją.</i>	61,0	22,0	12,2	-	4,9

Siekta atskleisti, kaip skirtingų Europos šalių darželių mokytojai vertina vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą(si) tarptautinių projektų „eTwinning“ programoje metu. Į klausimą *kaip vertinate vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?* 48,8% kitų Europos šalių darželių mokytojų atsakė *labai gerai*. 29,3% pedagogų, vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi tarptautinių projektų „eTwinning“ programoje metu įvertino *gerai*. Į klausimą *kaip vertinate mokytojų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?* 43,9 % kitų Europos šalių darželių mokytojų atsakė *labai gerai*, 31,7% – *gerai* (15 lentelė).

15 lentelė. Vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Kitų Europos šalių darželių mokytojų vertinimas

<i>Teiginiai</i>	<i>Labai gerai (%)</i>	<i>Gerai (%)</i>	<i>Nežinau (%)</i>	<i>Blogai (%)</i>	<i>Labai blogai (%)</i>
<i>Kaip vertinate vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?</i>	48,8	29,3	15,9	6,1	-
<i>Kaip vertinate pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi tarptautinių projektų eTwinning programoje metu?</i>	43,9	31,7	18,5	6,1	-

Kitų Europos šalių darželių mokytojų buvo prašoma įvertinti tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes *vaikams* „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Analizuojant duomenis pastebėta, kad kitose Europoje šalyse dirbantys darželių mokytojai,

svarbiausiais vaikams ugdytis tarpkultūrinės kompetencijos komponentais „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, laiko: *smalsumą* (70,7 %), *žinias* (apie savo ir kitas kultūras) (69,5%) ir *pagarbą* (65,9%) (16 lentelė).

16 lentelė. Kitų Europos šalių darželių mokytojų, įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba vaikams

Tarpkultūrinės kompetencijos komponentai	Galimybių ugdytis TK komponentus svarbumas %			
	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu
<i>Pagarba</i> (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)	65,9	29,3	1,2	3,7
<i>Tolerancija</i> (kitiems ir kitokiems)	59,8	30,5	6,1	3,7
<i>Atvirumas</i> (priimant kitų kultūrų žmones)	56,1	35,4	6,1	2,4
<i>Smalsumas</i> (noras sužinoti, pažinti)	70,7	20,7	4,9	3,7
<i>Žinios</i> (apie savo ir kitas kultūras)	69,5	22,0	4,9	3,7
<i>Gebėjimas išklaudyti</i>	54,4	39,0	4,9	3,7
<i>Gebėjimas bendrauti</i>	61,0	34,1	2,4	2,4
<i>Gebėjimas prisitaikyti</i>	50,0	37,8	8,5	3,7

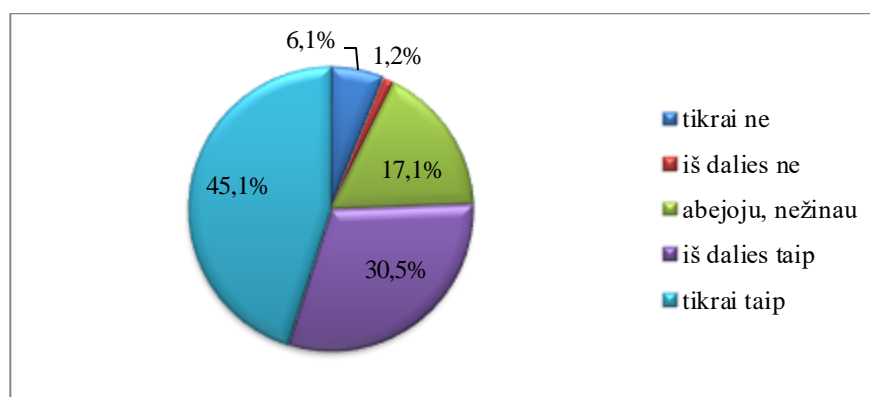
Kalbant ne tik apie vaikų, bet ir apie pačių mokytojų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) svarbą, kitose Europos šalyse dirbančių darželių mokytojų buvo prašoma įvertinti tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes mokytojams „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Kaip matyti 17 lentelėje, kitose Europos šalyse ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojais dirbantys pedagogai svarbiausiais tarpkultūrinės kompetencijos komponentais išskiria šiuos: *pagarbą* (72,0 %), *tolerancija* (63,4 %), *žinios (apie savo ir kitas kultūras)* (62,2 %), *gebėjimą prisitaikyti* (59,8 %), *susilaikymą nuo išankstinės nuomonės* (58,5 %).

17 lentelė. Kitų Europos šalių ikimokyklinių ugdymo įstaigų mokytojų, įvertintų tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybių svarba mokytojams

Tarpkultūrinės kompetencijos komponentai	Galimybių ugdytis TK komponentus svarbumas %			
	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu
<i>Pagarba</i> (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)	72,0	22,0	2,4	3,7
<i>Tolerancija</i> (kitiems ir kitokiems)	63,4	30,5	2,4	3,7
<i>Atvirumas</i> (priimant kitų kultūrų žmones)	57,3	36,6	2,4	3,7
<i>Smalsumas</i> (noras sužinoti,	54,9	39,0	2,4	3,7

<i>pažinti</i>)				
Žinios (apie savo ir kitas kultūras)	62,2	28,0	6,1	3,7
Gebėjimas išklaustyti	53,7	40,2	3,7	2,4
Gebėjimas bendrauti	46,3	43,9	6,1	3,7
Gebėjimas prisitaikyti	59,8	30,5	6,1	3,7
Gebėjimas interpretuoti	54,9	34,1	7,3	3,7
Gebėjimas analizuoti	57,3	36,6	2,4	3,7
Kultūrinis supratingumas	56,1	37,8	2,4	3,7
Susilaikymas nuo išankstinės nuomonės	58,5	29,3	7,3	4,9
Užsienio kalbų žinios	51,2	34,1	11,0	3,7

Respondentų iš kitų Europos šalių buvo klausama, *ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?* Beveik pusė (45,1 %) darželių mokytojų atsakė, kad *tikrai taip* ir beveik trečdalis (30,5 %) respondentų teigia, kad *iš dalies taip* (žr. 5 pav.).

5 pav. . *Kitų Europos šalių mokytojams svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.*

Tyrėja siekė išsiaiškinti, ar yra ryšys tarp kitų Europos šalių darželių mokytojais dirbančių pedagogų darbo stažo ir to, keliuose „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose jie yra dalyvavę. Ryšiui nustatyti buvo taikytas Pirsono koreliacijos koeficientas. Analizuojant duomenis nustatytas silpnas ($r= 0,304$), tačiau statistškai reikšmingas ($p=0,005$) ryšys. Šis ryšys parodo, kad kuo didesnis pedagoginis darbo stažas, tuo daugiau „eTwinning“ tarptautinių projektų pedagogas įgyvendinęs (žr. 18 lentelę).

18 lentelė. Ryšys tarp kitose Europos šalyse darželių mokytojais dirbančių pedagogų darbo stažo ir tarp to, keliuose tarptautiniuose „eTwinning“ projektuose dalyvavote

	<i>Kokia Jūsų pedagoginio darbo patirtis?</i>	<i>Keliuose tarptautiniuose projektuose dalyvavote?</i>
<i>Kokia Jūsų pedagoginio darbo patirtis?</i>		
Pearson Correlation	1	0,304
Sig. (2-tailed)		0,005
N	82	82
<i>Keliuose tarptautiniuose projektuose dalyvavote?</i>		
Pearson Correlation	0,304	1
Sig. (2-tailed)	0,005	
N	82	82

Norint išsiaiškinti, ar skiriasi Lietuvos darželių mokytojų ir kitų Europos šalių darželiuose dirbančių mokytojų požiūriai į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes vaikams ir mokytojams, tarptautinių projektų „eTwinning“ programoje metu, buvo pritaikytas Mann–Whitney kriterijus. Duomenų analizė atskleidė statistiškai reikšmingus skirtumus tarp Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrių (žr. 19 lentelę).

19 lentelė. Lietuvos ir kitose Europos valstybėse dirbančių mokytojų požiūrių skirtumai apie tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes tarptautinių projektų „eTwinning“ programoje metu

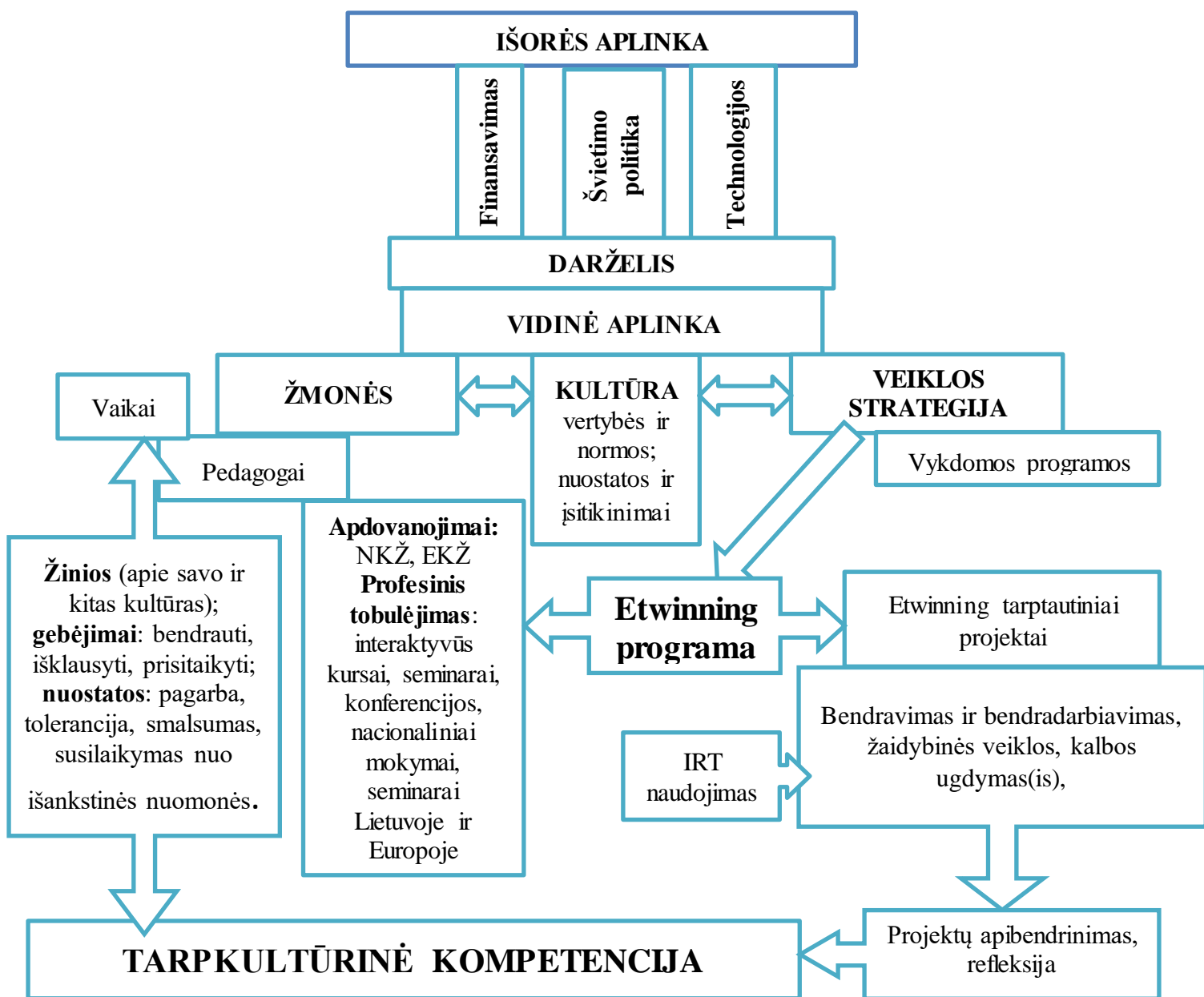
	Mokytojai	Rangų vidurkiai	p	Mann-Whitney U
<i>Galimybė vaikams ugdytis toleranciją (kitiems ir kitokiems) eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Lietuviai	102,83	0,000	3128,000
	Kitų Europos šalių	79,65		
<i>Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus išklaudyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Lietuviai	103,00	0,000	3111,000
	Kitų Europos šalių	79,44		
<i>Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus bendrauti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Lietuviai	99,71	0,010	3447,000
	Kitų Europos šalių	83,54		
<i>Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Lietuviai	101,69	0,002	3245,000
	Kitų Europos šalių	81,07		
<i>Galimybė pedagogams ugdytis toleranciją (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Lietuviai	100,71	0,002	3345,000
	Kitų Europos šalių	82,29		
<i>Užsienio kalbų žinios.</i>	Lietuviai	103,74	0,000	3035,500
	Kitų Europos šalių	78,52		
<i>Galimybė pedagogams ugdytis</i>	Lietuviai	109,58	0,000	2439,500

<i>gebėjimus bendrauti eTwinning programos tarptautinių projektų metu.</i>	Kitų Europos šalių	71,25		
<i>Ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją?</i>	Lietuviai	103,17	0,001	3093,500
	Kitų Europos šalių	79,23		

Lietuviams darželių mokytojams, labiau nei kitose Europos šalyse dirbantiems darželių mokytojams svarbu, kad vaikai ugdytųsi toleranciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu ($p=0,000$), taip pat jie mano, kad vaikams svarbiau ugdytis gebėjimus išklausti ($p=0,000$), bendrauti ($p=0,010$), prisitaikyti ($p=0,002$). Taip pat Lietuvoje ikimokyklinėse įstaigose mokytojais dirbantiems pedagogams labiau nei kitose Europos šalyse dirbantiems mokytojams svarbu, kad patys pedagogai vykdydami tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje ugdytų(si) toleranciją ($p=0,002$), gebėjimus bendrauti ($p=0,000$). Lietuviams mokytojams labiau nei kitose Europos šalyse darželių mokytojais dirbantiems pedagogams yra svarbios užsienio kalbų žinios ($p=0,000$), bei patiems ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją ($p=0,001$).

3.3 Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus eTwinning programoje hipotetinio –teorinio modelio patikslinimas, atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus

Atlikus Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų tyrimo analizę išryškėjo veiksniai, reikšmingi vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si). Tyrime dalyvavę Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojai pabrėžė tarpkultūrinės kompetencijos komponentus, kuriuos „eTwinning“ tarptautinių projektų metu ugdo(si) vaikai ir mokytojai. Tam, kad vaikai ir mokytojai ugdytųsi tarpkultūrinės žinias, gebėjimus ir nuostatas, būtina įvairiapusė veikla. Taigi atsižvelgus į naujas aplinkybes nuspręsta pakoreguoti ir papildyti hipotetinį – teorinį, tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje, hipotetinį – teorinį modelį (6 pav.).

6 pav. . Pakoreguotas Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis

A. Grigšienės (2019) atlikto tyrimo apie priešmokyklinio amžiaus vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymąsi tarptautinio projekto žaidybinių veiklų metu, rezultatai parodė, kad vaikai tarptautinio projekto metu pagilino savo jau turimas tarpkultūrinės žinias, gebėjimus ir nuostatas, bei įgijo naujų. Matome, kad vienas iš būdų vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją tarptautinių projektų metu – pedagogo tikslingai organizuoti arba vaikų inicijuoti *žaidimai*.

Priešmokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus vaikai tarpkultūrinę kompetenciją ugdomi ne tik žaisdami, bet ir bendraudami ir bendradarbiaudami tarpusavyje bei su kitų kultūrų vaikais. Bendravimas su projekto partneriais galimas tik IRT pagalba. Naudodamiesi įvairiomis IRT

priemonėmis ir programėlėmis vaikai gali komunikuoti tiesiogiai – tokiu būdu ugdomi jų savivoka ir savigarba, gerėja santykiai su bendraamžiais, lavinama sakytinė kalba – ne tik gimtoji, bet ir užsienio kalba (vaikai girdi, kaip dainuoja, kalba kitų šalių vaikai skirtingomis kalbomis), pasakodami apie save, savo aplinką ir girdėdami kitų prisistatymus labiau pažįsta savo ir kitas kultūras. Tokios veiklos tarptautinių projektų metu – pagrindas tarpkultūrinės kopetencijos ugdymui(si).

„*Etwinning*“ programa skiria išskirtinį dėmesį pedagogų motyvacijai ir pagalbai dalyvaujant projektuose. Profesinio tobulėjimo pagrindu tampa mokymosi kursai bei internetiniai seminarai „*eTwinning*“ platformoje, kontaktiniai seminarai Lietuvoje ir kitose Europos šalyse. Už aktyvią ir kokybišką veiklą projekte, mokytojai įvertinami ir apdovanojami nacionaliniais kokybės ženkleliais. Juos gauna ir vaikai dalyvavę projekte. Mokytojai gali būti apsovanojami ir Europos kokybės ženkleliu, už sėkmingai įgyvendintus tarptautinius projektus. Kasmet mokytojai, einamaisiais mokslo metais gavę nacionalinius kokybės ženklelius kviečiami į nacionalinių apdovanojimus ir mokymus, kurių metu susitinka su projektų partneriais, užmezga naujus ryšius, turi galimybę pasidalinti savo patirtimi, bei sužinoti ir išmokti kažką naujo.

Ar vaikai ir pedagogai ugdė(si) tarpkultūrinę kompetenciją projekto metu, labiausiai matoma projektą apibendrinant. Reflektuojant projekto metu įgyvendintas veiklas matyti, kokios kompetencijos, įgūdžiai, nuostatos tobulėjo. Įgyvendinant tarptautinį projektą „*eTwinning*“ programoje, neišvengiamai ugdoma(si) ir tobulinama tarpkultūrinė kompetencija.

*Apibendrinami galime teigti, kad kitose Europos valstybėse dirbantys mokytojai palankiausiai vaikams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją įvertina šiuos pateiktus tarpkultūrinės kompetencijos komponentus: **smalsumą, žinias** (apie savo ir kitas kultūras), **pagarbą**. Darželių mokytojais dirbantys kitų Europos šalių pedagogai, patiems mokytojams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją palankiausiai įvertina šiuos tarpkultūrinės kompetencijos komponentus: **pagarbą, toleranciją, žinias** (apie savo ir kitas kultūras) **gebėjimą prisitaikyti ir susilaikymą nuo išankstinės nuomonės**. Matyti, kad kuo ilgiau kitų Europos šalių darželių mokytojai dirba, tuo daugiau „*eTwinning*“ projektų yra įgyvendinę.*

*Palyginus Lietuvos ir kitose Europos šalyse dirbančių darželių mokytojų nuomones, matyti, kad Lietuvoje dirbantiems darželių mokytojams labiau nei kitose Europos šalyse dirbantiems darželių mokytojams svarbu, kad vaikai „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu turi galimybę ugdytis toleranciją, gebėjimus išklaudyti, bendrauti ir prisitaikyti. Taip pat Lietuvos darželių mokytojams labiau svarbu, kad pedagogai *eTwinning* tarptautinių projektų metu turėtų galimybę ugdytis toleranciją, užsienio kalbos žinias, bei gebėjimą bendrauti. Kitose Europos šalyse*

dirbantiems darželių mokytojams mažiau, nei Lietuvos mokytojams svarbu ugdyti savo tarpkultūrinę kompetenciją.

Atlikti tyrimai atskleidė, kokiais tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) veiksniais remiantis labiau, tiek Lietuvos, tiek kitų Europos šalių pedagogai mato galimybę vaikams ir patiems mokytojams ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją. Todėl buvo patobulintas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis.

IŠVADOS

Mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė ir atlikti empiriniai tyrimai leidžia formuluoti šias magistrinio darbo išvadas:

1. Tarpkultūrinė kompetencija – tai bendroji žmogaus kompetencija, kurios ugdymas(is) skatina susipažinti su visuomenėje egzistuojančiomis kultūromis, kultūrų įvairovės pripažinimą, tolerancijos, supratimo, pagarbos sau, kitiems ir kitokiems pajautimą. Tai žinios apie savo ir kitas kultūras, jų įvairovę, panašumus ir skirtumus; gebėjimai atpažinti skirtumus ir bendrumus tarp įvairių kultūrų, gebėjimai atrasti naujų žinių apie skirtingas kultūras, susieti ir interpretuoti jas savo kultūros atžvilgiu; nuostatos – gerbti kitas ir savo kultūrą, tolerancija „kitokiems“, atvirumas bei smalsumas, geranoriškas požiūris į daugiakultūrį pasaulį. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje aktualus ir neišvengiamas.

Norėdami priimti ir įveikti šių dienų iššūkius mokytojai turi nuolatos tobulėti. Vienas iš pedagogo profesijos kompetencijų augimo kriterijų, būdingas tarpkultūrinei kompetencijai – gebėjimas adaptuoti ugdymo turinį ir dirbti skirtingų kultūrų sąveikos kontekste. Ne išimtis ir būsimieji pedagogai, kurių tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimas gali vykti: nacionaliniu lygmeniu, instituciniu lygmeniu ir asmeniniu lygmeniu.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is), remiantis ikimokyklinio amžiaus vaikų pažangos ir pasiekimų aprašu, galimas nuo 4 metų. Toliau gali būti tęsiamas priešmokykliniame amžiuje, nes išanalizavus priešmokyklinio amžiaus vaikams ugdomas kompetencijas išvelgiamos tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) būdingos žinios, gebėjimai ir nuostatos.

2. Atlikus mokslinės literatūros analizę, sukurtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis, kuriame pateikiami šie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių komponentai:

- *Išorinė darželio aplinka.* Kuriant teorinį – hipotetinį modelį vertinimui buvo pasirinktos *politinė – teisinė, technologinė ir ekonominė* posistemės;
- *Vidinė darželio aplinka.* Ją sudaro šios sritys: *žmonės* (pedagogai ir vaikai), *darželio kultūra* (vertybės ir normos, nuostatos ir įsitikinimai), *veiklos strategija* (šiuo atveju „eTwinning“ programa ir dalyvavimas „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose). Atlikti tyrimai atskleidė, kokiais tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) veiksniais remiantis labiau, tiek Lietuvos, tiek kitų Europos šalių pedagogai mato galimybę vaikams ir patiems mokytojams ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją. Todėl buvo patobulintas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių

ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis. Išskirta, kad tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ tarptautinių projektų metu ugdytis galima: bendraujant ir bendradarbiaujant (su projekto partneriais iš skirtingų kultūrų), žaidybinių veiklų metu, kalbant (savo ir kitomis kalbomis) ir girdint projekto partnerius kalbat skirtingomis kalbomis. „Etwinning“ programos tarptautinių projektų įgyvendinimas neįmanomas be IRT, todėl jų naudojimas veiklose būtinas. Įgyvendinus projektus būtina juos apibendrinti ir reflektuoti. Tokiu būdu galima aiškiai išskirti, kokias tarpkultūrinei kompetencijai būdingas žinias, gebėjimus ir nuostatas projekto metu buvo ugdoma(si).

„Etwinning“ programa suteikia plačias galimybes profesiniam tobulėjimui: organizuojami interaktyvūs kursai ir seminarai, konferencijos, seminarai Lietuvoje ir kitose Europos šalyse, nacionaliniai mokymai kartą metuose. Taip pat pedagogai skatinami aktyviai dalyvauti „eTwinning“ projektuose, už ypač kokybiškai įgyvendintus – apdovanojami nacionaliniais arba Europos kokybės ženkleliais.

3. Lietuvos darželių mokytojų požiūrio tyrimas apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, atskleidė, kad mokytojai labai teigiamai vertina tiek vaikams, tiek pedagogams „eTwinning“ tarptautinių projektų metu sudaromas galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją. Mokytojų pabrėžti tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, kuriuos „eTwinning“ tarptautinių projektų metu ugdo(si) vaikai, yra: **tolerancija, gebėjimas bendrauti ir gebėjimas išklausti**. Svarbiausiais patiems mokytojams ugdytis tarpkultūrinės kompetencijos komponentus „eTwinning“ programoje vykdomų tarptautinių projektų metu, mokytojai laiko – **gebėjimą bendrauti, toleranciją, pagarbą, žinias** (apie savo ir kitas kultūras), **gebėjimą išklausti ir smalsumą**. Nustatyta, kad:

- kuo didesnis mokytojų pedagoginio darbo stažas, tuo mažesnės galimybės vaikams ir mokytojams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, įžvelgiamos;
- kuo mokytojų darbo stažas mažesnis, tuo didesnes galimybes pedagogams ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose, įžvelgia;
- kuo darželių mokytojai metų dirba mažiau, tuo didesnę galimybę vaikams ugdytis žinias, bei gebėjimus prisitaikyti „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, mato. Tokia pati tendencija pastebėta ir kalbant apie mokytojų gebėjimus prisitaikyti;
- Mažesnę darbo stažą turintiems darželių mokytojams yra svarbiau ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.

Atlikus kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrio tyrimą, apie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, paaiškėjo, kad mokytojai labai palankiai vertina galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu. Kitų Europos šalių darželių mokytojai geriausiai įvertino tuos tarpkultūrinės kompetencijos komponentus, kuriuos, anot jų, „eTwinning“ tarptautinių projektų metu, ugdo(si) vaikai: **smalsumą, žinias ir pagarbą**. Palankiausiai įvertinti tarpkultūrinės kompetencijos komponentai, kuriuos „eTwinning“ tarptautinių projektų metų ugdo(si) mokytojai – **pagarba, tolerancija, žinios** (apie savo ir kitas kultūras), **gebėjimas prisitaikyti, susilaikymas nuo išankstinės nuomonės**. Taip pat pastebėti reikšmingi Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų nuomonių skirtumai. Atskleista, kad Lietuviams darželių mokytojams, labiau nei kitose Europos šalyse dirbantiems darželių mokytojams svarbu, kad vaikai ugdytųsi toleranciją, gebėjimus išklaisyti, bedrauti ir prisitaikyti, „eTwinning“ tarptautinių projektų metu. Taip pat Lietuvoje dirbantiems mokytojams, labiau nei kitose Europos valstybėse dirbantiems mokytojams svarbu, kad pedagogai tarptautinių projektų metu ugdytųsi toleranciją, gebėjimus bendrauti, užsienio kalbų žinias, bei patiems ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.

DISKUSIJA

Mokslininkai, kalbėdami apie tarpkultūrinę kompetenciją suvokia ją įvairiai, išryškina skirtingus aspektus, analizuodami skirtingus segmentus ieško tobulina ir plečia jos ugdymo(si) galimybes. M. Byram, A. Nichols, D. Stevens (2001) pateiktą tarpkultūrinės kompetencijos modelį sudaro keturi struktūriniai elementai, tai: *žinios* – apie savo ir kitų kultūrų ypatumus, atskiras kitos kultūros žmonių grupes ir jų veiklą, savo ir kitų kultūrų asmenų ir jų grupių simbolius, vertybes, elgesio ypatumus ir kt.; *nuostatos* – smalsumas ir atvirumas – noras bendrauti ir palaikyti tarpusavio santykius su kitos socialinės grupės nariais, mokymasis iš jų, adekvatus pasitikėjimas savąja kultūra ir kitomis kultūromis – stengimasis bendrauti kitoje socialinėje grupėje, vartojant jų kalbą ir elgiantis pagal jų priimtinas taisykles; *gebėjimai* – palyginti savo ir kitą socialinę grupę, naudotis strategijomis, kurios padeda lengviau suprasti ir pažinti kitų grupių elgesio modelius, atrasti naujų žinių apie kultūrą, taikyti naujas žinias, nuostatas ir įgūdžius, gebėjimas bendrauti su asmenimis iš kitos socialinės grupės, kontroliuoti savo elgesį; *kultūrinis sąmoningumas* – gebėjimas remiantis daugeliu kriterijų kritiškai vertinti perspektyvas, praktikas ir veiklos rezultatus savo ir kitose kultūrose bei šalyse. Tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos ir kitose Europos šalyse dirbantys darželių mokytojai labiausiai išryškina *gebėjimus bendrauti, išklaudyti, prisitaikyti, susilaikyti nuo išankstinės nuomonės*. Mokytojams svarbu ugdyti(s) *žinias* apie savo ir kitas kultūras, taip pat svarbios *užsienio kalbų žinios*. Svarbiausios nuostatos, mokytojų požiūriu – *tolerancija, pagarba ir smalsumas*.

Mokslininkė D.K. Deardorff (2006) į tarpkultūrinę kompetenciją žvelgia kaip į nesibaigiantį procesą, ir išskiria keturias tarpusavyje sąveikaujančias tarpkultūrinės kompetencijos dimensijas: *nuostatos ir požiūriai* – pagarba vertinant kitas kultūras, kultūrų įvairovę; smalsumas ir susilaikymas nuo išankstinės nuomonės; smalsumas ir noras atrasti, sužinoti, tolerancija neapibrėžtumui. Tarpkultūrinės *žinios* ir *gebėjimai* – žinios apima tiek savo, tiek kitų kultūrų pažinimą, elgesį, bendravimo ypatumus, žinios apie kultūriškai specifinę informaciją, kalbą. Išskiriami gebėjimai klausytis, stebėti ir interpretuoti, analizuoti, įvertinti bei susieti, lyginti. *Vidiniai rezultatai* – gebėjimas reflektuoti tarpkultūrinės problemas, prisitaikyti prie skirtingų bendravimo stilių, elgesio, prisitaikyti prie naujos kultūrinės aplinkos, etninių požiūrių supratimas, empatija, lankstumas pasirenkant ir naudojant tinkamą bendravimo stilių ir elgesį. *Išoriniai rezultatai* – elgesio ir tinkamo bendravimo tarpkultūrinėje situacijoje principai.

Tyrimas atskleidė, kad Lietuvos darželiuose dirbantys mokytojai svarbiausiais tarpkultūrinės kompetencijos komponentais vaikams besiuogdant tarpkultūrinę kompetenciją laiko *toleranciją*,

gebėjimą bendrauti ir išklaudyti. Kitose Europos šalyse dirbantys darželių mokytojai – *smalsumą*, *žinias* (apie savo ir kitas kultūras), bei *pagarbą*.

Darbe pristatomos tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybės vykdant tarptautinius projektus „*eTwinning*“ programoje galimos per įvairias veiklas, kurių metu vaikai ir mokytojai susipažįsta su projekto dalyviais iš skirtingų kultūrų. Tarpkultūrinę kompetenciją tarptautinių projektų metu galima ugdytis žaidžiant, bendradarbiaujant su projekto partneriais, bendraujant gimtąja ir užsienio kalbomis. Kokią konkrečią veiklą tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si) pasirinkti, priklauso nuo paties tarptautinio projekto tikslų, suderintų idėjų, jame dalyvaujančių partnerių. Todėl darbo autorė neįvardino konkrečių tarpkultūrinės kopetencijos ugdymo(si) veiklų – atsižvelgė į tai, kas vienija visus tarptautinius „*eTwinning*“ projektus darželyje – būtinas bendravimas gimtąja ir užsienio kalbomis, bendradarbiavimas tarp partnerių. Atsižvelgta į tai, kad pagrindinė vaikų veikla darželyje yra žaidimas, neišvengiamas jis ir vykdant „*eTwinning*“ tarptautinius projektus.

Tyrimo rezultatai atskleidė Lietuvos ir Europos mokytojų nuomonių skirtumus dėl „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu vaikų turimų galimybių ugdytis toleranciją, gebėjimus išklaudyti, bendrauti ir prisitaikyti. Taip pat Lietuvos darželių mokytojams labiau svarbu, kad pedagogai „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu turėtų galimybę ugdytis toleranciją, užsienio kalbos žinias, bei gebėjimą bendrauti. Tyrimo metu paaiškėjo, kad kitose Europos šalyse dirbantiems darželių mokytojams mažiau, nei Lietuvos mokytojams svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.

Tačiau neišvengta ir tyrimo ribotumo. Tyrimo ribotumas pasireiškia tuo, kad rezultatai neatskleidžia visų Lietuvos ir kituose Europos darželiuose „*eTwinning*“ tarptautinius projektus vykdančių mokytojų nuomonės, dėl sąlyginai mažos respondentų imties. Buvo pastebėta, kad į klausimyną buvo galima įdėti daugiau demografinių duomenų apie respondentus, todėl nebuvo galima atskleisti pedagogų požiūrio, lyginant pagal kvalifikacinę kategoriją, miesto ar kaimo darželyje pedagogai dirba, valdybinėje ar privačioje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dirba ir pan. Buvo susidurta su iššūkiu surinkti kitų Europos šalių mokytojų duomenis tyrimui, nes prie *eTwinning* programos aktyviau jungiasi mokyklos, nei darželiai.

Tolesnės tyrimo galimybės galimos norit atlikti lyginamąją analizę tarp ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių mokytojų ir mokyklose dirbančių mokytojų, dalyvaujančių „*eTwinning*“ tarptautiniuose projektuose, požiūrio į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymą(si) „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu. Taip pat galimi įvairūs tarptautiniai tyrimai tarp „*eTwinning*“ ir „*eTwinning plus*“ programose dalyvaujančių šalių darželių mokytojų.

LITERATŪRA

1. Aarseth, W., Rolstadas, A., Andersen, B. 2014. Managing organizational challenges in global project. *International journal of managing projects in business*, Vol.7, No.1, p.103-132. [žiūrėta 2018-04-03] Prieiga internetu: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus/10.1108/IJMPB-02-2011-0008>
2. Augustaitė, J., Dočkienė, L. 2012. Interviu: darželių dalyvavimas tarptautiniuose projektuose. [žiūrėta 2018-03-21]. Prieiga internetu: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/interviu-darzeliu-dalyvavimas-tarptautiniuose-projektuose/11223>
3. Auškelienė, A., Braslauskienė, R., Burneikaitė, N. 2016. Daugiakultūriai darželiai. Gerosios praktikos vadovas. Vilnius: Valstybės institucijų kalbos centras. [žiūrėta 2017-10-10]. Prieiga internetu: https://issuu.com/vikc.lt/docs/gerosios_praktikos_vadovas
4. Bazgan, M., Popa, D. 2014. The intercultural competence: past, present and promise. *Journal Pous Education*. [žiūrėta 2015-11-17]. Prieiga internetu: <http://www.uav.ro/jour/index.php/jpe/article/view/260>.
5. Bitinas, B., 2000. Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija
6. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. 2008. Kokybinių tyrimų metodologija: Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Kalipėda: S. Jokužio leisykla- spaustuvė
7. Braslauskienė, R., Norvilienė, A. 2014. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų administravimas ir vadyba. Studijų knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
8. Byram, M., Nichols, A., Stevens, D. Developing intercultural competence in practice. 2001. [žiūrėta 2016-01-10]. Prieiga internetu: http://scholar.google.lt/scholar?q=Developing+intercultural+competence+in+practice&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ved=0ahUKEwiJqparxa_KAhWIoQ4KHdOgDtAQgQMIGzAA
9. Camilleri, R., V. 2016. Global education and intercultural awareness in eTwinning. . [žiūrėta 2020-01-03]. Prieiga internetu: <https://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4418/doi/pdf/10.1080/2331186X.2016.1210489?needAccess=true>
10. Cotton, D., R., E., Morrison, D., Magne, P.2019. Global Citizenship and Cross-Cultural Competency: Student and Expert Understandings of Internationalization Terminology. *Journal of Studies in International Education* 2019, Vol. 23(3) 346–364. [žiūrėta 2019-06-18]. Prieiga per internetą: <https://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4409/doi/pdf/10.1177/1028315318789337>
11. Deardorff, D. K. 2006. Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization. *Journal of Studies in International Education*. [žiūrėta 2016-01-11]. Prieiga internetu: http://www.tru.ca/_shared/assets/Identification-and-Assessment-Intercultural-Competence29342.pdf.
12. Duoblienė, L., 2006. Šiuolaikinė ugdymo filosofija: refleksijos ir dialogo link. Vilnius: Tyto alba
13. Gilleran, A., Kearney, K. 2014. Mokinių kompetencijų ugdymas programoje „eTwinning“. [žiūrėta 2019-10-10]. Prieiga internetu: https://www.etwinning.lt/wp-content/uploads/2018/12/LT_Etwinning_2014.pdf
14. Grigšienė, A. 2019. Gerovės visuomenės kūrimo iššūkiai Lietuvoje ir pasaulyje. Tarptautinės studentų mokslinės konferencijos medžiaga. Psl. 18-27. Klaipėda: KU leidykla
15. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. 2014. [žiūrėta 2016-01-09] Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf

16. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. 2015. [žiūrėta 2019-11-20]. Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf
17. Jovaiša, L. 2007. Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gintasis žodis
18. Kairė, S. 2018. Mes vienoje valtyje, bet aš vis tiek iš kitos kultūros: išgyvenimai mokantis daugiakultūriose grupėse mobilumo metu. [žiūrėta 2019-06-17]. Prieiga per internetą: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:31203146/index.html>
19. Kardelis, K., 2016. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras
20. Kučinskienė, R., Kučinskas, V. 2005. Socialinių projektų rengimas ir valdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
21. Lazauskienė, A., Rimienė, V. 2018. 6. Paauglių, išvykstančių ir neišvykstančių pagal tarptautinių moksleivių mainų programą, sprendimų priėmimo stilius ir tarpkultūrinis jautrumas. [žiūrėta 2019-06-17]. Prieiga per internetą: <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:3671/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=8568cace-db8d-4101-a756-c20367b4fea3%40sessionmgr103>
22. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. 2011. [žiūrėta 2019-11-01]. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105/asr>
23. LR Švietimo įstatymas. 2011. [žiūrėta 2019-11-21]. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>
24. Magos, K., Tsilimeni, T., Spanopoulou, K. 2013. Good morning Alex – Kalimera Maria: digital communities and intercultural dimension in early childhood education. *Intercultural Education*, 24:4, 366-373, DOI: 10.1080/14675986.2013.812401 [žiūrėta 2018-04-28]. Prieiga internetu: <https://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4418/doi/pdf/10.1080/14675986.2013.812401?needAccess=true>
25. McEwen, R., M. 2019. Learning design in a global classroom. *International Journal of Christianity & Education* 2019, Vol. 23(2) 171–184. . [žiūrėta 2019-06-16]. Prieiga per internetą: <https://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4409/doi/pdf/10.1177/2056997119827978>
26. Norvilienė, A. 2014. Kryptingas tarpkultūrinis studentų ugdymas, kaip tarpkultūrinės kompetencijos tobulinimo veiksnys (mokytojų rengimo universitete atvejis): Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, Edukologija (07 S). Klaipėda: KU leidykla.
27. Norvilienė, A. 2014. Tarpkultūrinės studentų kompetencijos ugdymo(si) veiksniai. [2017-08-03] Prieiga internetu: <http://socialinisugdymas.leu.lt/index.php/socialinisugdymas/article/view/31>
28. Norvilienė, A., Zuzevičiūtė, V. 2011. Mokytojo požiūris į tarpkultūrinės kompetencijos raišką. [žiūrėta 2015-11-17]. Prieiga internetu: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367176228110/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
29. Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas. 2015. [žiūrėta 2019-10-13]. Prieiga internetu: <https://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai/PEDAGOGO-PROFESIJOS-KOMPETENCIJU-APRASAS.docx>
30. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos Lietuvoje analizė. 2011. [žiūrėta 2019-11-02]. Prieiga internetu: https://www.upc.smm.lt/projektai/perkva/naujienos/PKT_analize_120105.pdf
31. Pileckaitė – Markovienė, M., Nasvytienė, D., Bumblytė, D. 2004. Vystymosi psichologija, Vaikystė. Vilnius: Enciklopedija
32. Pocevičienė, R., Lukavičienė, V., Augienė, D. 2010. Praktinės projektų metodo taikymo galimybės, metodinė priemonė. [žiūrėta 2018-03-18]. Prieiga internetu:
33. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa 2014. [žiūrėta 2016-01-02]. Prieiga internetu: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Prie%C5%A1mokyklinio%20ugdymo%20bendroji%20programa(3).pdf)

34. Rupšienė, L. 2007. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla
35. Rupšienė, L., Rutkienė, A. 2016. Edukacinis eksperimentas. Klaipėda: KU leidykla
36. Santos, M., Araújo, M., H., Raquel, A. 2014. Intercultural education in primary school: a collaborative project. *Language and Intercultural Communication*, 14:1, 140-150, DOI: 10.1080/14708477.2013.866130. [žiūrėta 2018-04-27] Prieiga internetu: <https://ezproxy.biblioteka.ku.lt:4418/doi/pdf/10.1080/14708477.2013.866130?needAccess=true>
37. Šaulienė, V. 2015. Paauglių tarpkultūrinio ugdymo(si) veiksniai. *Pedagogika*. [žiūrėta 2015-12-08]. Prieiga internetu: <http://www.pedagogika.leu.lt/index.php/Pedagogika/article/download/187/177>
38. Simoniukštytė, A. 2015. Apie inkliuzinį ugdymą, pedagogų nuostatas ir tarpkultūrinę kompetenciją. [žiūrėta 2019-10-17]. Prieiga internetu: <http://manoteises.lt/straipsnis/apie-inkliuzini-ugdyma-pedagogu-nuostatas-ir-tarpkulturine-kompetencija/>
39. Szerląg, A. 2017. Multiculturalism and Interculturalism as the Points of Reference for Teaching Competencies. [žiūrėta 2019-06-17]. Prieiga per internetą: <http://ezproxy.biblioteka.ku.lt:3671/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=478e7d6d-9e24-4043-8dce-12dfd6b5b11f%40sessionmgr102>
40. Tamošiunas, T. 1999. Projektų metodas ugdymo praktikoje. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla
41. UNESCO Guidelines on Intercultural Education. 2006. [žiūrėta 2015-10-13]. Prieiga internetu: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001478/147878e.pdf>
42. Vaiko teisių konvencija. 1995. [žiūrėta 2019-10-19]. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.19848>
43. Virgailaitė – Mečkauskaitė, E. 2011. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas aukštojo mokslo internacionalizacijos kontekste (magistrantūros studijų aspektas): Daktaro disertacija. [žiūrėta 2015-11-10]. Prieiga internetu: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110803_093830-84219/DS.005.0.01.ETD
44. Vizija moksloji Lietuva. 2030. [žiūrėta 2014-11-03]. Prieiga internetu: http://www.kikas.lt/lt/dokumentai/Moksloji_Lietuva_trumprastis.pdf
45. Zaleskienė, I. 2016. 7. Pilietinė komunikacija ir tarpkultūrinis ugdymas. ISSN 1392-5016. *ACTA PAEDAGOGICA VILNENSIA*. 2006 16. [žiūrėta 2019-06-17]. Prieiga per internetą: <http://www.journals.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/9707/7528>
46. Zhang, X., Zhou, M. 2019. Interventions to promote learners' intercultural competence: A meta-analysis. *International Journal of Intercultural Relations*, Volume 71, July 2019, Pages 31-47. [žiūrėta 2019-06-18]. Prieiga per internetą: <https://pdf.sciencedirectassets.com/272065/1-s2.0-S0147176719X00036/1-s2.0-S0147176718305200/main.pdf?x-amz-security-token>
47. Žukauskienė, R. 2012. Raidos psichologija: integruotas požiūris. Vilnius: Margi raštai
48. Zuzevičiūtė, V., Žvinienė, V. 2011. Projektų vadyba švietime. Kaunas: Pasaulio lietuvių centras
49. Žydžiūnaitė, V. 2011. Baigiamojo darbo rengimo metodologija. Mokomoji knyga. [žiūrėta 2019-11-21]. Prieiga internetu: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Baigiamojo_darbo_metodologija.pdf
50. Žydžiūnaitė, V., Lepaitė, D., Bubnys, R., Čepienė, A. 2010. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) metodologija. [žiūrėta 2017-10-02]. Prieiga internetu: www.spic.vkk.lt/download.php/fileid/177

SANTRAUKA

Grigišienė A. Tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdamas tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje. Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas. Apimtis 60 psl. (be priedų). Darbo vadovė lekt. dr. Aida Norvilienė, Klaipėdos universitetas, Klaipėda, 2020.

Raktiniai žodžiai: *tarpkultūrinė kompetencija, tarptautiniai projektai, eTwinning programa, darželių mokytojai.*

Temos aktualumas. Šių dienų pedagogai susiduria su įvairiais iššūkiais ir turi būti pasirengę dirbti įvairiose situacijose. Didėjant žmonių migracijai, vis aktualesnis tampa kitų tautų, rasų, religijų ir kultūrų pažinimas. Todėl pedagogai turi būti pasiruošę darbui daugiakultūrinėse grupėse, gebėti kurti jose tarpkultūrinę sąveiką, skatinti empatiją ir pagarbą tarp vaikų, supažindinti su kitomis kultūromis, jų įvairove, panašumais ir skirtumais, ugdyti toleranciją, smalsumą, supratimą kitokiems. Taikant tarptautinio projekto metodą ugdyme, pedagogams atsiveria platesnės galimybės vaikų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si). Dalyvavimas tarptautiniuose projektuose padeda formuoti vaikų vertybinį pagrindą – nuostatas, kuriose atsispindi tolerancija ir pagarba kitų šalių, tautų ir kultūrų vaikams. Todėl tarptautiniai projektai vykdomi ikimokyklinio ugdymo įstaigose jau nuo mažumės ugdo vaikų suvokimą apie įvairų juos supantį pasaulį, moko jį priimti ir gerbti.

Temos ištirtumas. Tarpkultūrinę kompetenciją, jos reikšmę, moksliniu lygmeniu plačiau analizavo: Byram, A. Nichols, D. Stevens (2001), D. K. Deardorff (2006), N. Mažeikienė, D. Loher (2008), A. Barzelis, L. Barcytė (2009), V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010), A. Norvilienė (2014), M. Santos ir kt. (2014), S. Kairė (2018), A. Lazauskienė, V. Rimienė (2018), R. M McEwen (2019), X. Zhang, M. Zhou (2019).

Darbo objektas – vaikų ir pedagogų tarpkultūrinės kompetencijos ugdymas(is) darželyje, vykdamas tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje.

Darbo tikslas – Teoriškai ir empiriškai pagrįsti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teorinius pagrindus.

2. Sukurti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose, hipotetinį – teorinį modelį.

3. Išsiaiškinti „eTwinning“ programos tarptautiniuose projektuose dalyvujančių Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes „eTwinning“ programos tarptautinių projektų metu.

Tyrimo metodika. Mokslinės literatūros analizė – išanalizuoti Lietuvos bei užsienio mokslininkų darbai susiję su tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybėmis ir dalyvavimu tarptautiniuose projektuose. Dokumentų analizė – išnagrinėti dokumentai, kuriuose akcentuojamas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) aktualumas, tarpkultūrinio ugdymo(si) galimybės, tarptautinių projektų galimybės ugdyme. Modeliavimo metodas – siekiant sukurti tarpkultūrinės kompetencijos ugdymosi galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose, hipotetinį – teorinį modelį. Kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa – siekta išsiaiškinti Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų požiūrį į tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybes dalyvaujant „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose. Duomenų analizė – taikyta kiekybinė duomenų analizė – matematinė statistika ir duomenų analizė aprašomosios statistikos metodu, siekiant išanalizuoti gautus anketinės apklausos duomenis. Naudota lyginamoji analizė, siekiant palyginti gautus Lietuvos ir kitose Europos šalyse dirbančių darželių mokytojų anketinės apklausos duomenis.

Tyrimo rezultatai. Atlikus mokslinės literatūros analizę, sukurtas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis, kuriame pateikiami šie tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių komponentai:

- *Išorinė darželio aplinka.* Kuriant teorinį – hipotetinį modelį vertinimui buvo pasirinktos politinė – teisinė, technologinė ir ekonominė posistemės;
- *Vidinė darželio aplinka.* Ją sudaro šios sritys: žmonės (pedagogai ir vaikai), darželio kultūra (vertybės ir normos, nuostatos ir įsitikinimai), veiklos strategija (šiuo atveju „eTwinning“ programa ir dalyvavimas „eTwinning“ tarptautiniuose projektuose). Atlikti tyrimai atskleidė, kokiais tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) veiksniais remiantis labiau, tiek Lietuvos, tiek kitų Europos šalių pedagogai mato galimybę vaikams ir patiems mokytojams ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją. Todėl, po tyrimo buvo patobulintas tarpkultūrinės kompetencijos ugdymo(si) galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, vykdant tarptautinius projektus „eTwinning“ programoje hipotetinis – teorinis modelis. Išskirta, kad tarpkultūrinę kompetenciją „eTwinning“ tarptautinių projektų metu ugdytis galima: bendraujant ir bendradarbiaujant (su projekto partneriais

iš skirtingų kultūrų), žaidybinių veiklų metu, kalbant (savo ir kitomis kalbomis) ir girdint projekto partnerius kalbat skirtingomis kalbomis. „*Etwinning*“ programos tarptautinių projektų įgyvendinimas neįmanomas be IRT, todėl jų naudojimas veiklose būtinas. Įgyvendinus projektus būtina juos apibendrinti ir reflektuoti. Tokiu būdu galima aiškiai išskirti, kokias tarpkultūrinei kompetencijai būdingas žinias, gebėjimus ir nuostatas projekto metu buvo ugdoma(s).

Tyrimas atskleidė, kad reikšmingai skiriasi Lietuvos ir kitų Europos šalių darželių mokytojų nuomonės. Atskleista, kad Lietuviams darželių mokytojams, labiau nei kitose Europos šalyse dirbantiems darželių mokytojams svarbu, kad vaikai ugdytųsi toleranciją, gebėjimus išklausti, bendrauti ir prisitaikyti, „*eTwinning*“ tarptautinių projektų metu. Taip pat Lietuvoje dirbantiems mokytojams, labiau nei kitose Europos valstybėse dirbantiems darželių mokytojams svarbu, kad pedagogai tarptautinių projektų metu ugdytų(si) toleranciją, gebėjimus bendrauti, užsienio kalbų žinias, taip pat Lietuvos darželių mokytojams labiau svarbu patiems ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją.

SUMMARY

Grigišiėne A. Developing intercultural competence in kindergarten through international projects in eTwinning programme. The final master thesis of Preschool and elementary education studies programme. Scope 60 pages (without appendixes). Advisor of Paper lect. dr. Aida Norvilienė, Klaipėda University, Klaipėda, 2020.

Keywords: intercultural competence, international projects, eTwinning programme, kindergarten teachers.

Relevance of the topic. Today's educators face a variety of challenges and need to be prepared to work in a variety of situations. As human migration grows, knowledge of other nations, races, religions and cultures becomes more and more important. Therefore, educators need to be prepared to work in multicultural groups, to be able to create intercultural interactions there, to foster empathy and respect among children, to familiarize themselves with other cultures, their diversity, similarities and differences, to develop tolerance, curiosity, understanding for others. Applying an international project approach to education opens up wider opportunities for educators to develop children's intercultural competence. Participation in international projects contributes to the development of children's value base - attitudes that reflect tolerance and respect for children from other countries, nations and cultures. As a result, international projects in pre-school education raise children's awareness, acceptance and respect of the world around them from a very early age.

Survey of topic. The intercultural competence, its significance was analyzed wider in the scientific level by: Byram, A. Nichols, D. Stevens (2001), D. K. Deardorff (2006), N. Mažeikienė, D. Loher (2008), A. Barzelis, L. Barcytė (2009), V. Žydžiūnaitė, D. Lepaitė ir kt. (2010), A. Norvilienė (2014), M. Santos ir kt. (2014), S. Kairė (2018), A. Lazauskienė, V. Rimienė (2018), R. M McEwen (2019), X. Zhang, M. Zhou (2019), and others.

The object of paper – developing intercultural competence in children and teachers in kindergarten through international projects in eTwinning programme.

The goal of paper – To theoretically and empirically substantiate opportunities for intercultural competence development in pre-school through participation in international projects in eTwinning programme.

The tasks of paper:

1. To reveal the theoretical basis of the possibilities of intercultural competence development in pre-school education institution.
2. Develop a hypothetical-theoretical model for intercultural competence development in pre-school through participation in international eTwinning projects.

3. To find out the attitudes of Lithuanian and other kindergarten teachers participating in international projects of eTwinning towards intercultural competence development opportunities during international projects of eTwinning.

Methods of research. Scientific literature analysis – analyzes of Lithuanian and foreign scholars' work are related to intercultural competence development opportunities and participation in international projects. Document analysis – documents that emphasize the relevance of intercultural competence development, opportunities for intercultural education, international project opportunities in education were analyzed. Modeling method – in order to develop a hypothetical-theoretical model for intercultural competence development in pre-school through participation in international eTwinning projects. Quantitative research – questionnaire survey – the aim was to find out the attitudes of kindergarten teachers in Lithuania and other European countries towards intercultural competence development opportunities through eTwinning international projects. Data analysis – applied quantitative data analysis - mathematical statistics and data analysis using descriptive statistics method in order to analyze the obtained questionnaire survey data. A comparative analysis was used to compare the results of the questionnaire survey of kindergarten teachers working in Lithuania and other European countries.

The results of research. Following the analysis of the scientific literature, a hypothetical-theoretical model is developed for intercultural competence development in pre-school through international projects in eTwinning, which includes the following components for intercultural competence development:

- *The outside environment of the nursery.* In developing the theoretical - hypothetical model, the political, legal, technological and economic subsystems were selected for evaluation;
- *The indoor environment of the nursery.* It consists of the following areas: people (educators and children), kindergarten culture (values and norms, attitudes and beliefs), activity strategy (in this case, eTwinning and participation in international eTwinning projects). The research has revealed which factors of the development of intercultural competences, on the basis of which the teachers of Lithuania and other European countries see the opportunity for the development of intercultural competence among children and teachers themselves. Therefore, following the study, the hypothetical-theoretical model of intercultural competence development in pre-school through international projects in eTwinning was improved. It has been highlighted that intercultural competences can be developed through eTwinning transnational projects: through communication and collaboration (with project partners from different cultures), through play activities, speaking (in their own and other languages) and hearing the project partners speak different languages.

International projects in Etwinning are not possible without ICT and their use in activities is essential. After the projects have been implemented, they must be summarized and reflected. In this way, the knowledge, skills and attitudes specific to intercultural competence developed during the project can be clearly identified.

The study revealed that there is a significant difference in opinion between kindergarten teachers in Lithuania and other European countries. It was revealed that it is important for Lithuanian kindergarten teachers, more than kindergarten teachers working in other European countries, that their children develop tolerance, listening, disability and adaptability in the framework of international eTwinning projects. It is also important for teachers working in Lithuania, more than kindergarten teachers working in other European countries, that educators develop tolerance, communication skills, knowledge of foreign languages in international projects, and it is more important for Lithuanian kindergarten teachers to develop their own intercultural competence.

PRIEDAI

GERBIAMAS RESPONDENTE,

Prašome Jūsų dalyvauti apklausoje, kurią rengia Klaipėdos universiteto magistrantė Audronė Grigišienė. Tyrimo tikslas – išsiaiškinti darželyje dirbančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų, dalyvaujančių eTwinning programos tarptautiniuose projektuose požiūrį į galimybes eTwinning programoje vykdomų projektų metu mokytojams ir jų ugdytiniams ugdyti(s) tarpkultūrinę kompetenciją (TK).

Apklausa anoniminė – nei vardo nei pavardės užrašyti nereikia. Užtikriname Jus, kad apklausos metu surinkti duomenys bus naudojami tik rezultatams apibendrinti. Dėkojame, kad sutinkate dalyvauti apklausoje – Jūsų nuoširdūs atsakymai padės atskleisti eTwinning programoje vykdomų tarptautinių projektų reikšmę tarpkultūrinės kompetencijos ugdymui(si). Atsakydami į klausimus užduksite 10-15 min. Jeigu turite klausimų, pastebėjimų, galite rašyti el.paštu: audrone.grigisiene@gmail.com

Dėkojame už bendradarbiavimą.

1. Ar pritariate teiginiui, jog vaikų, lankančių darželį, dalyvavimas eTwinning programos tarptautiniuose projektuose, sudaro galimybę ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją? (prašome pažymėti vieną labiausiai Jums tinkantį variantą)

Tikrai taip	Iš dalies taip	Abejoju, nežinau	Iš dalies ne	Tikrai ne
-------------	----------------	------------------	--------------	-----------

2. Ar pritariate teiginiui, jog ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojams tarptautinių projektų vykdymas eTwinning programoje sudaro galimybes ugdytis tarpkultūrinę kompetenciją? (prašome pažymėti vieną labiausiai Jums tinkantį variantą)

Tikrai taip	Iš dalies taip	Abejoju, nežinau	Iš dalies ne	Tikrai ne
-------------	----------------	------------------	--------------	-----------

3. Kaip vertinate vaikų TK ugdymąsi darželyje, tarptautinių projektų eTwinning programoje metu? (prašome pažymėti vieną labiausiai Jums tinkantį variantą)

Labai gerai	gerai	nežinau	blogai	Labai blogai
-------------	-------	---------	--------	--------------

4. Kaip vertinate padagogų TK ugdymąsi tarptautinių projektų eTwinning programoje metu? (prašome pažymėti vieną labiausiai Jums tinkantį variantą)

Labai gerai	gerai	nežinau	blogai	Labai blogai
-------------	-------	---------	--------	--------------

5. Žemiau išvardinti komponentai priskiriami tarpkultūrinei kompetencijai. Prašome Jūsų įvertinti, šių tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes vaikams tarptautinių projektų eTwinning programoje metu. (Prašome kiekvieną komponentą įvertinti, o Jums tinkantį atsakymą pažymėti)

Pagarba (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Tolerancija (kitiems ir kitokiems)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Atvirumas (priimant kitų kultūrų žmones)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Smalsumas (noras sužinoti, pažinti)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Žinios (apie savo ir kitas kultūras)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas išklausti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu

Gebėjimas bendrauti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas prisitaikyti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu

6. Žemiau išvardinti komponentai priskiriami tarpkultūrinei kompetencijai. Prašome Jūsų įvertinti, šių tarpkultūrinės kompetencijos komponentų ugdymo(si) galimybes mokytojams tarptautinių projektų eTwinning programoje metu. (Prašome kiekvieną komponentą įvertinti, o Jums tinkantį atsakymą pažymėti ✓)

Pagarba (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Tolerancija (kitiems ir kitokiems)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Atvirumas (priimant kitų kultūrų žmones)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Smalsumas (noras sužinoti, pažinti)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Žinios (apie savo ir kitas kultūras)	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas išklaudyti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas bendrauti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas prisitaikyti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas interpretuoti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Gebėjimas analizuoti	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Kultūrinis supratingumas	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Susilaikymas nuo išankstinės nuomonės	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu
Užsienio kalbų žinios	Labai svarbu	Svarbu	Nei svarbu, nei nesvarbu	Nesvarbu	Visai nesvarbu

7. Ar Jums kaip mokytojui svarbu ugdytis savo tarpkultūrinę kompetenciją? (prašome pažymėti ✓ vieną Jums tinkamiausią variantą)

Tikrai taip	Iš dalies taip	Abejoju, nemanau	Iš dalies ne	Tikrai ne
-------------	----------------	------------------	--------------	-----------

8. Keliuose tarptautiniuose projektuose dalyvavote? (įrašykite skaičiais)

.....

9. Kokiame mieste, rajone Jūs dirbate? (įrašykite)

.....

10. Kokia Jūsų pedagoginio darbo patirtis? (metus įrašykite skaičiais)

.....

Ačiū Jums už skirtą laiką, linkime sėkmės!

DEAR RESPONDENT,

We kindly ask you to take part in the survey conducted by Audrone Grigisiene, a graduate student of Klaipėda University, Lithuania. The aim of the study is to find out the attitudes of preschool teachers involved in international projects in eTwinning on the possibilities of developing intercultural competence for teachers and their pupils through eTwinning projects.

The survey is anonymous - no name is required. We assure you that the data collected during the survey will only be used to summarize the results. Thank you for agreeing to take part in the survey - your sincere answers will help to highlight the importance of international projects in eTwinning for the development of intercultural competence. Answering questions will take 10-15 minutes. If you have any questions or comments you can email us at: audrone.grigisiene@gmail.com.

Thank you for your cooperation.

1. Do you agree that the participation of children attending kindergarten in international projects in eTwinning is an opportunity to develop intercultural competence? *(please select one the best fit to you)*

Definitely yes	Partly yes	I doubt, I don't know	Partially not	Definitely not
----------------	------------	-----------------------	---------------	----------------

2. Do you agree that international projects in eTwinning are open to pre-school teachers to develop intercultural competence? *(please select one the best fit to you)*

Definitely yes	Partly yes	I doubt, I don't know	Partially not	Definitely not
----------------	------------	-----------------------	---------------	----------------

3. How do you assess the development of intercultural competence among children in kindergarten through international projects in eTwinning programme? *(please select one the best fit to you)*

Very well	Well	I doubt, I don't know	Badly	Very bad
-----------	------	-----------------------	-------	----------

4. How do you assess the development of teachers' intercultural competence through international projects in eTwinning programme? *(please select one the best fit to you)*

Very well	Well	I doubt, I don't know	Badly	Very bad
-----------	------	-----------------------	-------	----------

5. The components listed below are of intercultural competence. We kindly ask you to evaluate the potential of developing these components of intercultural competence for children during international projects in eTwinning. *(please select one the best fit to you)*

Respect (other religion, culture, race, language, etc.)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Tolerance (for others and for	Very	Important	Neither important nor	Does not	Does not

differences)	important		important	matter	matter at all
Openness (accepting people from other cultures)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Curiosity (desire to know, to understand)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Knowledge (about own and other cultures)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Ability to listen	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Ability to communicate	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Adaptability	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all

6. The components listed below are of intercultural competence. We kindly ask you to evaluate the potential for developing these components of intercultural competence for teachers during international projects in eTwinning. (please select one the best fit to you)

Respect (other religion, culture, race, language, etc.)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Tolerance (for others and for differences)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Openness (accepting people from other cultures)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Curiosity (desire to know, to understand)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Knowledge (about own and other cultures)	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Knowledge of foreign languages	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Ability to communicate	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Adaptability	Very	Important	Neither important nor	Does not	Does not

	important		important	matter	matter at all
Ability to interpret	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Ability to analyze	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Ability to listen	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Cultural awareness	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all
Abstention from prejudice	Very important	Important	Neither important nor important	Does not matter	Does not matter at all

7. Is it important for you as a teacher to develop your intercultural competence? (please select one the best fit to you)

Definitely yes	Partly yes	I doubt, I don't know	Partially not	Definitely not
----------------	------------	-----------------------	---------------	----------------

8. How many international projects have you participated in? (enter the numbers)

.....

9. What country do you live in? (please write)

.....

10. How many years you work as a teacher? (enter the numbers)

.....

Thank you for your time, good luck!

Cronbach'o alpha

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.947	.948	21

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Galimybė vaikams ugdytis pagarbą (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.39	45.399	.557	.	.946
Galimybė vaikams ugdytis toleranciją (kitiems ir kitokiems) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.24	46.323	.555	.	.946
Galimybė vaikams ugdytis atvirumą (priimant kitų kultūrų žmones) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.43	44.247	.663	.	.944
Galimybė vaikams ugdytis smalsumą (noras sužinoti, pažinti) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.35	44.409	.709	.	.943
Galimybė vaikams ugdytis žinias (apie savo ir kitas kultūras) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.39	44.059	.709	.	.943
Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus išklaudyti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.32	44.899	.687	.	.944

Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus bendrauti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.30	45.051	.721	.	.943
Galimybė vaikams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.40	44.902	.604	.	.945
Galimybė pedagogams ugdytis pagarbą (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.30	45.391	.620	.	.945
Galimybė pedagogams ugdytis toleranciją (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.25	45.808	.643	.	.944
Galimybė pedagogams ugdytis atvirumą (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.36	44.412	.672	.	.944
Galimybė pedagogams ugdytis smalsumą (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.31	45.355	.654	.	.944
Galimybė pedagogams ugdytis žinias (kitai religijai, kultūrai, rasei, kalbai ir kt.) eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.31	44.775	.718	.	.943
Užsienio kalbų žinios.	94.33	46.082	.480	.	.947
Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus išklausti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.32	45.179	.675	.	.944
Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus bendrauti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.21	45.546	.715	.	.944

Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus prisitaikyti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.42	44.625	.665	.	.944
Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus interpretuoti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.50	43.492	.726	.	.943
Galimybė pedagogams ugdytis gebėjimus analizuoti eTw inning programos tarptautinių projektų metu.	94.45	44.050	.661	.	.944
Kultūrinis supratingumas.	94.38	44.157	.763	.	.942
Susilaikymas nuo išankstinės nuomonės.	94.49	43.492	.705	.	.943